

MASARYKOVA UNIVERZITA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ

Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií

Obor mezinárodní vztahy

PŘÍNOS REGIONÁLNÍ INTEGRACE
V ANDSKÉM REGIONU

Bakalářská práce

Zuzana Čížková

Vedoucí práce: Mgr. Martin Hrabálek

UČO: 182699

Obor: Mezinárodní vztahy – Evropská studia

Imatrikulační ročník: 2005

Brno, 2008

Čestně prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně, pouze s použitím zdrojů uvedených v seznamu literatury.

Děkuji vedoucímu této práce Mgr. Martinu Hrabálkovi za užitečné rady a komentáře, které mi při vypracování této bakalářské práce poskytl.

OBSAH

OBSAH.....	2
1. ÚVOD	4
2. INTEGRACE V ANDSKÉM REGIONU	6
2.1. LAFTA.....	8
2.2. ALADI	9
2.3. ZÁVĚR	9
3. ANDSKÝ PAKT, ANDSKÉ SPOLEČENSTVÍ	10
3.1. VZNIK ANDSKÉHO PAKTU	10
3.2. VÝVOJ ANDSKÉHO PAKTU	11
3.3. OŽIVENÍ ANDSKÉHO PAKTU	14
3.4. ANDSKÉ SPOLEČENSTVÍ NÁRODŮ (CAN)	15
3.5. ZHODNOCENÍ DOSAVADNÍ INTEGRACE	18
4. VNĚJŠÍ VZTAHY ANDSKÉHO SPOLEČENSTVÍ.....	20
4.1. VYTVÁŘENÍ SPOLEČNÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY.....	20
4.2. ANDSKÉ SPOLEČENSTVÍ V JIŽNÍ AMERICE	22
4.2.1. ANDSKÉ SPOLEČENSTVÍ A MERCOSUR	22
4.2.2. ANDSKÉ SPOLEČENSTVÍ A CHILE	24
4.2.3. ZÁVĚR.....	25
4.3. ANDSKÉ SPOLEČENSTVÍ A STŘEDNÍ AMERIKA A KARIBIK.....	25
4.3.1. ANDSKÉ SPOLEČENSTVÍ A MEXIKO	26
4.3.2. ANDSKÉ SPOLEČENSTVÍ A STŘEDNÍ AMERIKA	27
4.3.3. ANDSKÉ SPOLEČENSTVÍ A KARIBIK.....	28
4.3.4. ZÁVĚR.....	28
4.4. ANDSKÉ SPOLEČENSTVÍ A SEVERNÍ AMERIKA.....	29
4.4.1. ANDSKÉ SPOLEČENSTVÍ A USA	29
4.4.2. JEDNÁNÍ O FTAA	31

4.4.3. ZÁVĚR.....	33
4.5. ANDSKÉ SPOLEČENSTVÍ A EVROPSKÁ UNIE	34
4.5.1. JEDNÁNÍ O KOOPERAČNÍ DOHODĚ	34
4.5.2. JEDNÁNÍ O ASOCIAČNÍ DOHODĚ	35
4.5.3. ZÁVĚR.....	37
4.6. ZHODNOCENÍ.....	37
5. UNIE JIHOAMERICKÝCH NÁRODŮ (UNASUR).....	39
5.1. MYŠLENKA JIHOAMERICKÉ ZÓNY VOLNÉHO OBCHODU	39
5.2. JIHOAMERICKÉ SPOLEČENSTVÍ NÁRODŮ	40
5.3. UNASUR	41
5.4. ZÁVĚR	43
6. ZÁVĚR.....	45
7. LITERÁRNÍ ZDROJE	47
7.1. SEKUNDÁRNÍ LITERATURA.....	47
7.2. DOKUMENTY	51
7.3. INTERNETOVÉ STRÁNKY	52

1. ÚVOD

Ve druhé polovině 20.století proběhlo v Latinské Americe mnoho pokusů o regionální integraci, jejichž míra úspěšnosti však byla rozdílná. Andský region¹ v tomto ohledu nepředstavuje v Latinské Americe výjimku. Státy andského regionu se zapojovaly jak do regionálních integračních uskupení, tak i do subregionálních integračních uskupení,² jako byl například Andský pakt, později Andské společenství národů (CAN).

Tato práce má dvě základní linie, které se vzájemně propojují. První linii představuje jakýsi průřez regionální integrací v andském regionu od jejích počátků až do současnosti. Druhou linií je potom bližší pohled na jeden z těchto integračních projektů, na Andské společenství národů a na vliv, který toto integrační uskupení mělo na postavení členských států v mezinárodních vztazích.

Základní hypotézou této práce je, že Andské společenství jako integrační projekt znamená i přes jisté problémy přínos pro pozici států andského regionu v mezinárodních vztazích. Pro ověřování hypotézy v této práci je použit částečně historický přístup, částečně empiricko-analytická metoda.

První část této práce je věnována uvedení do problematiky a potom se zabývá vývojem integrace v andském regionu. V této části práce, která je spíše teoretická, budou nejprve představeny regiony Latinské Ameriky a poté bude obrácena pozornost na regionální integraci. Po vysvětlení základních stupňů integrace následuje stručný přehled regionálních integračních uskupení, kterých se účastnily státy andského regionu, a dále bude věnována pozornost vzniku a vývoji Andského paktu, později Andského společenství národů, jako nejúspěšnějšímu integračnímu projektu, který zahrnoval všechny státy andského regionu. Tato část se zaměřuje jednak na důvody, které andské státy vedly k založení vlastního integračního projektu a dále na vývoj tohoto integračního uskupení až do současnosti, kde je důraz kladen především na poslední dvě desetiletí.

V druhé části této práce budou analyzovány vnější vztahy Andského společenství a aplikace společné zahraniční politiky. Pomocí analýzy vztahů Andského společenství s aktéry v latinskoamerickém regionu a s významnými světovými aktéry bude ověřována hypotéza této práce. Důraz je kladen především na otázku, zda a do jaké míry ovlivnilo Andské společenství pozici andských států při jednáních se zmíněnými aktéry.

¹ Pod pojmem andský region se rozumí tyto státy: Bolívie, Ekvádor, Chile, Kolumbie, Peru a Venezuela. Viz Kapitola 2.

² V této práci se rozlišuje mezi integrací subregionální, integrací regionální (region Jižní, popř. Latinské Ameriky) a integrací hemisferickou (celá západní polokoule).

Poslední kapitola této práce je věnována vzniku Unie jihoamerických národů (UNASUR) a roli, kterou při jejím vytváření sehrálo Andské společenství. Nejprve zde budou představeny regionální integrační projekty, které vzniku UNASUR předcházely, a poté je pozornost zaměřena na samotný UNASUR. Tato poslední kapitola slouží k dotvoření si obrazu o současných integračních snahách v Latinské Americe, na kterých se podílí státy andského regionu, a cílem této práce není důkladná analýza tohoto nově se tvořícího regionální uskupení.

Tato práce je limitována několika faktory. Předně problematika, kterou se zabývá tato práce, není v české literatuře příliš zpracovaná, proto bylo nutné čerpat především ze zahraničních knih, ze zahraničních časopisů v elektronické podobě a z internetových zdrojů v anglickém a španělském jazyce. Nicméně výběru literatury byla věnována velká pozornost.

Dalším limitujícím faktorem je, že druhá část této práce se zabývá tématy, která jsou velmi aktuální, a tudíž dosud nejsou v literatuře zpracovaná. V této části práce bylo tedy nutné spolehnout se především na internetové zdroje, přičemž jejich kvalita byla pečlivě sledována.

Tato práce má dva základní cíle, které korespondují s nastíněnými liniemi. Prvním cílem je podat celkový přehled o regionální integraci v andském regionu a upozornit na to, jak jsou jednotlivé integrační procesy propojené a jak na sebe navazují, byť se třeba jedná o zcela odlišná integrační uskupení. Cílem však není důkladná analýza všech integračních uskupení, ale spíše vytvoření si celkového obrazu o regionální integraci v andském regionu. Druhým cílem je potom určit, jak Andské společenství ovlivnilo postavení členských států v mezinárodních vztazích a zda byl pro ně tento integrační projekt z tohoto pohledu přínosný.

2. INTEGRACE V ANDSKÉM REGIONU

Na začátku této kapitoly je nejprve nutné ukázat, na jaké subregiony se dělí Latinská Amerika, protože to čtenáři poslouží ve snadnější orientaci při čtení této práce. Latinská Amerika se dělí zhruba na pět subregionů, které můžete vidět na mapce níže a jež jsou určeny zčásti geografickou polohou a zčásti vychází z kulturních a jazykových vazeb. Pokud postupujeme směrem od severu, prvním regionem je oblast Mexika a střední Ameriky. Další samostatný region představuje Karibská oblast, ke které se někdy částečně řadí i Panama a Venezuela. Další oblastí je Andský region, který tvoří Bolívie, Ekvádor, Peru, Kolumbie, Chile a řadí se sem i Venezuela. Čtvrtým regionem je oblast jižní části Latinské Ameriky,³ která zahrnuje Argentinu, Paraguay, Uruguay a někdy se sem řadí i Chile. Poslední samostatný region představuje kvůli své kulturní odlišnosti a obrovské rozloze Brazílie.⁴

Zdroj: Clem, A.G.: *Latin American Culture, Identity, and Politics*, on-line text (http://www.andrewclem.com/LatinAmerica/Maps/LatAmer_regions.gif).

³ Ve španělsky psané literatuře se pro tuto oblast užívá termín Cono Sur, v anglicky psané literatuře termín Southern Cone. Český překlad těchto termínů neuvádí.

⁴ Viz Clem, A.G.: *Latin American Culture, Identity, and Politics*, on-line text.

Dále je zde nutné uvést, jaké jednotlivé stupně integrace existují. Prvním stupněm integrace je oblast volného obchodu, na kterou dále navazuje celní unie. Po celní unii následuje společný trh a posledním stupněm je hospodářská a měnová unie. V oblasti volného obchodu jsou zrušena cla mezi členskými státy navzájem, ale každý stát si zachovává svůj vlastní celní sazebník vůči třetím státům. Druhý stupeň představuje celní unie, ve které je vytvořen společný celní sazebník, který všechny státy aplikují vůči třetím zemím. Další stupeň představuje společný trh, kde je umožněn kromě volného pohybu zboží, i volný pohyb služeb, kapitálu a osob. Posledním stupněm je potom vytvoření hospodářské a měnové unie, kdy dochází k zavedení společné měny a koordinaci některých hospodářských politik. Ne všechny integrační procesy si však kladou za cíl dosažení nejvyššího integračního stupně.⁵

Tato kapitola je dále věnována stručnému historickému přehledu regionálních integračních uskupení, kterých se účastnily státy andského regionu. Jednalo se jednak o Latinskoamerické sdružení volného obchodu (LAFTA - Latin American Free Trade Association), dále o Latinskoamerické integrační sdružení (ALADI), Andský pakt (Andská skupina, později Andské společenství národů – CAN) a nejnověji Unii jihoamerických národů (UNASUR). Tato kapitola bude pojednávat jen o LAFTA a částečně o ALADI, zatímco ostatním integračním uskupením se bude věnovat další část této práce.

Přehled regionálních integračních uskupení, do kterých se zapojily státy andského regionu, slouží především k tomu, aby bylo zřejmé, co předcházelo vzniku Andského paktu. Situace v Latinské Americe je v tomto směru komplikovaná, jednotlivé státy jsou vázány různými integračními závazky, ale s jejich dodržováním si mnohdy nedělají přílišné starosti. Tento postoj se pak často projevuje na úspěšnosti daného integračního uskupení. Tato situace se však netýká pouze Latinské Ameriky, ale lze ji identifikovat téměř ve všech rozvojových regionech, jejichž státy vyvíjejí snahy směrem k regionální integraci.

V následujících podkapitolách je věnována pozornost zapojení jednotlivých států Andského regionu do různých integračních uskupení a důvodům, které státy andského regionu vedly k rozhodnutí založit si vlastní subregionální integrační projekt.

⁵ Viz Urban, L.: *Evropský vnitřní trh a příprava České republiky na začlenění*, s. 15-18.

2.1. LAFTA

Latinskoamerické sdružení volného obchodu (LAFTA)⁶ bylo založeno v únoru 1960 Smlouvou z Montevidea (Uruguay).⁷ Zakládajícími členy LAFTA byly Argentina, Brazílie, Chile, Kolumbie, Ekvádor, Mexiko, Paraguay, Peru a Uruguay. Postupně se k LAFTA během šedesátých let připojily Bolívie a Venezuela.⁸ Velkou roli při zakládání LAFTA hrála Ekonomická komise OSN pro Latinskou Ameriku a Karibik (ECLAC)⁹, která podporovala a doporučovala tento typ ekonomické integrace. Impuls pro vznik LAFTA tedy nepocházel tolik od samotných latinskoamerických států, jako spíše od jiných aktérů.¹⁰ Cílem LAFTA byl vznik nejprve zóny volného obchodu do roku 1973 a postupem času mělo dojít k vytvoření společného trhu.¹¹ Do projektu LAFTA se postupně zapojily všechny státy andského regionu, některé však se svou účastí značně váhaly. Jako poslední se do projektu zapojila Venezuela, která vstoupila do LAFTA až po složitých jednáních v roce 1966.¹²

LAFTA se už od svých počátků potýkala s problémy spojenými především s rozdílnou ekonomickou úrovní jednotlivých členských států a nízkou počáteční úrovní vzájemného obchodu mezi členskými státy. Nicméně první roky její existence byly poměrně úspěšné, kdy vzájemný obchod postupně rostl a podařilo se i vyjednat mnoho koncesí na jednotlivé produkty. Toto zprvu poměrně úspěšné období však netrvalo dlouho. V roce 1968 bylo v plánu zavedení automatického snižování cel, ale na něj už členské státy nepřistoupily. Překážkami byly jednak rozdílná úroveň rozvoje členských států, jejich nedostatečná industrializace a dále podobné složení produkce členských států, které velmi limitovalo vzájemný obchod.¹³ Rozhodování v LAFTA probíhalo formou konsensu, což při členské základně čítající takto rozdílné státy bylo velmi složité. LAFTA sice dál existovala, ale prakticky od roku 1968 příliš nefungovala.

⁶ V literatuře se rovněž někdy používá španělská zkratka ALALC (Asociación Latinoamericana de Libre Comercio).

⁷ Viz Oelsner, A.: *International Relations in Latin America: Peace and Security in the Southern Cone*, s. 97.

⁸ Viz Cochrane, J. D.- Sloan, J. W.: *LAFTA and the CACM: A Comparative Analysis of Integration in Latin America*, s. 13.

⁹ Economic Commission for Latin America and the Caribbean. Běžně se používá i španělský akronym CEPAL (Comisión Económica para América Latina y el Caribe).

¹⁰ Viz Gregg, R.W.: *The UN Regional Economic Commissions and Integration in the Underdeveloped Regions*, s. 216-217.

¹¹ Viz Haas, E.B. – Schmitter, P.C.: *Economics and Differential Patterns of Political Integration: Projections about Unity in Latin America*, s. 706-707.

¹² Viz Avery, W.P.: *Oil, Politics and Economic Policy Making: Venezuela and the Andean Common Market*, s. 542-543.

¹³ Viz Oelsner, A.: *International Relations in Latin America: Peace and Security in the Southern Cone*, s. 98-99.

2.2. ALADI

Latinskoamerické integrační sdružení (ALADI)¹⁴ vzniklo v srpnu 1980 podpisem smlouvy v Montevideu, kdy nahradilo nepříliš funkční LAFTA.¹⁵ Také ALADI mělo za cíl postupný vznik společného trhu, ale k tomuto cíli zvolilo jinou cestu, která nebyla tolik ambiciózní jako u jeho předchůdce. Ke společnému trhu chtělo dojít postupně, prostřednictvím preferenční oblasti obchodu založené na regionálním preferenčním tarifu a regionálních dohodách. Byl zde ponechán i volný prostor pro vznik subregionálních integračních uskupení.¹⁶ Ačkoliv ALADI existuje dodnes, dlužnická krize v osmdesátých letech ho změnila spíše na symbolické uskupení.

2.3. ZÁVĚR

Latinskoamerické sdružení volného obchodu je nutné hodnotit z pohledu toho, že se jednalo o první pokus latinskoamerických států o regionální integraci. Výchozí podmínky LAFTA pro integraci byly obtížné, kdy se státy nacházely teprve na počátcích industrializace. Dalším problémem LAFTA bylo, že toto uskupení vzniklo primárně na popud Ekonomické komise OSN pro Latinskou Ameriku a Karibik, tudíž postrádalo dostatečnou politickou vůli členských států k další integraci. LAFTA sice zpočátku dosáhla skromných úspěchů v ekonomické oblasti, ale ty byly brzy vystřídány stagnací. Nicméně se jednalo o první pokus o regionální integraci a jeho úspěchy je možné hledat i jinde než v ekonomické oblasti. Došlo především k navázání kontaktů mezi latinskoamerickými zeměmi, což mělo později vliv na vznik dalšího, tentokrát již subregionálního, integračního uskupení.

Latinskoamerické integrační sdružení se pokusilo navázat na v té době již nepříliš funkční LAFTA a chtělo dále rozvíjet myšlenku latinskoamerické solidarity. I když ALADI bylo koncipováno lépe než LAFTA a jeho cíle nebyly tolik ambiciózní, nedařilo se mu příliš své záměry plnit. ALADI sice existuje dodnes, ale od dob dlužnické krize, která postihla tvrdě členské státy ALADI, není jeho existence příliš významná a integrační snahy v Latinské Americe byly přesunuty jinam.

¹⁴ Originální název je Asociación Latinoamericana de Integración. Někdy se též používá anglická zkratka LAIA – Latin American Integration Association).

¹⁵ Viz Adamcová, L. – Gombala, I.: *Regionální ekonomická integrace v Asii, Africe a Latinské Americe*, s. 77.

¹⁶ Viz Oelsner, A.: *International Relations in Latin America: Peace and Security in the Southern Cone*, s. 99-100.

3. ANDSKÝ PAKT, ANDSKÉ SPOLEČENSTVÍ

Tato kapitola se zaměřuje na vznik a vývoj Andského paktu, později Andského společenství národů, s důrazem na jeho vývoj po rozhodnutí o oživení integrace a transformaci tohoto subregionálního uskupení v 90. letech, které mělo pomoci státům andského regionu snadněji se vypořádat s nově nastalými podmínkami po konci studené války a s novým světovým ekonomickým uspořádáním.

3.1. VZNIK ANDSKÉHO PAKTU

Andský pakt¹⁷ vznikl podpisem Cartagenské dohody 26. května 1969.¹⁸ Zakládajícími členy Andského paktu byly Bolívie, Ekvádor, Chile, Kolumbie a Peru. Venezuela se účastnila jednání předcházejících vzniku Andského paktu, nakonec ale dohodu z Cartageny nepodepsala a k Andskému paktu přistoupila až později. Počátky formování Andského paktu však můžeme najít o tři roky dříve, již v roce 1966, kdy se sešli nejvyšší představitelé andských států v kolumbijské Bogotě, aby diskutovali o svých ekonomických problémech spojených se členstvím v LAFTA a možnostech jejich řešení. Výsledkem byla Deklarace z Bogotá, ve které participující státy vyjádřily nespokojenost s LAFTA a příslib zúčastnit se konference, která by vedla ke zformování subregionálního integračního uskupení.¹⁹

Existovala zde poměrně silná politická vůle pro vznik Andského paktu, jež byla zapříčiněna jednak nespokojeností s pokrokem LAFTA, ale také snahou omezit moc tzv. Velké trojky (Argentina, Brazílie, Mexiko), která měla v LAFTA rozhodující vliv a nejvíce také ze členství v LAFTA profitovala. Andské státy nebyly spokojeny s dosavadními výsledky LAFTA ani s tím, jak bylo s andskými státy v LAFTA zacházeno. LAFTA udělala velmi málo, aby pomohla rozvoji členských států. Většina výhod ze členství v LAFTA byla určena pro velké a rozvinutější státy. Naopak nejméně rozvinutí členové (hlavně Bolívie, Ekvádor a Paraguay) a středně rozvinuté státy (Chile, Kolumbie, Peru, Uruguay a Venezuela) ze členství v LAFTA příliš neprofitovaly. Tyto skupiny států opakovaně žádaly o zvláštní jednání, které by jim pomohlo dynamičtěji nastartovat jejich ekonomický rozvoj. Navzdory

¹⁷ Pro Andský pakt (Andean Pact, Pacto Andino) se rovněž používají označení Andská skupina (Andean Group, Grupo Andino - GRAN) či Cartagenská dohoda (Cartagena Agreement, Acuerdo de Cartagena).

¹⁸ Viz Adamcová, L. – Gombala, I.: *Regionální ekonomická integrace v Asii, Africe a Latinské Americe*, s. 58.

¹⁹ Viz Avery, W.P. – Cochrane, J.D.: *Innovation in Latin American Regionalism: The Andean Common Market*, s. 182-184.

mnohým pokusům se však toto nikdy nepodařilo adekvátním způsobem realizovat tak, aby to méně rozvinutým členům přineslo skutečný prospěch.²⁰

Představitelé andských států, jejichž země patřily v LAFTA mezi méně rozvinuté a ze svého členství tudíž nijak významným způsobem neprofitovaly, se tedy rozhodli vzít situaci do vlastních rukou a založit takové integrační uskupení, které by respektovalo jejich potřeby a pomohlo prosazovat jejich zájmy jak uvnitř LAFTA, tak i v celém regionu. Za tímto účelem tedy vznikl Andský pakt. Existovaly samozřejmě i další důvody, které vedly ke vzniku Andského paktu, nespokojenost andských států s LAFTA však byla prezentována jako důvod stěžejní.

Ačkoliv andské státy měly při zakládání Andského paktu rozdílné představy ohledně liberalizace vzájemného obchodu a zavedení společného vnějšího tarifu, nakonec se podařilo dojít ke kompromisu. Jediný stát, který na podmínky stanovené v Cartagenské dohodě na nátlak domácího soukromého sektoru nepřistoupil, byla Venezuela. Venezuela sice byla jedním z hybatelů celých jednání o založení Andského paktu, avšak v poslední chvíli se rozhodla smlouvu nepodepsat. Cesta pro její pozdější vstup však zůstala otevřená.²¹

3.2. VÝVOJ ANDSKÉHO PAKTU

Dohoda z Cartageny²² byla podepsána v květnu 1969 představiteli pěti andských států – Bolívie, Ekvádoru, Chile, Kolumbie a Peru. Hned v Článku 1 Dohody z Cartageny se píše, že cílem Andského paktu je „zajistit vyrovnaný a harmonický rozvoj členských států (...) prostřednictvím integrace a ekonomické a sociální kooperace.“²³ Andský pakt si tedy ve své zakládající smlouvě stanovil ambiciózní cíl, kterým byl rovnoměrný rozvoj všech členských států. K naplnění tohoto cíle měly Andskému paktu pomoci specifické mechanismy, kterými byly především plány průmyslového rozvoje členských států.

I když zde tedy existovala poměrně silná politická vůle, která vedla až k založení Andského paktu, výchozí pozice Andského paktu nebyla jednoduchá. Andské státy byly velmi rozdílné a nacházely se v počátcích industrializace. Ke svému rozvoji se rozhodly použít tehdy populární a podporovanou metodu nahrazení dovozu. Metoda nahrazení dovozu

²⁰ Viz Avery, W.P. – Cochrane, J.D.: *Innovation in Latin American Regionalism: The Andean Common Market*, s. 182-184.

²¹ Tamtéž, s. 187.

²² Oficiální název je Andská subregionální integrační dohoda, ale běžně se užívá termín Cartagenská dohoda (Dohoda z Cartageny – Acuerdo de Cartagena, Cartagena Agreement).

²³ Viz *Acuerdo de Integración Subregional Andino (Acuerdo de Cartagena)*, Kapitola 1, Článek 1.

spočívá v uzavření vnějších hranic pro dovoz z jiných států, což má pomoci danému státu nebo integračnímu uskupení získat čas na vytvoření svého vlastního konkurenceschopného průmyslu. Státy tedy prostřednictvím silných protekcionistických opatření omezí dovoz do země, a potom financují rozvoj vlastního průmyslu, který se díky nastaveným vysokým clům nemusí potýkat s konkurencí ze zahraničí. Andský pakt se tedy snažil dosáhnout rozvoje členských států prostřednictvím silného ekonomického nacionalismu, kdy bylo přijato i například omezení zahraničních investic v některých průmyslových odvětvích.²⁴

Obecnými problémy všech integračních uskupení rozvojových zemí, včetně Andského paktu, jsou především nerovnoměrné rozdělení bohatství, politizace celého integračního projektu a nekompatibilita jednotlivých národních politik. Členové Andského paktu se však snažili nerovnoměrné distribuci bohatství zamezit prostřednictvím svých industrializačních plánů, které měly zajistit rovnoměrný rozvoj všech členských států. Speciální zacházení bylo potom určeno Bolívii a Ekvádoru, které byly nejzaostalejšími státy Andského paktu.²⁵ Tyto principy rovnoměrného rozvoje, zvláštního zacházení pro slabší členy a mechanismy industrializačního plánování představují výjimečný pokus, jak se vypořádat s nepříznivými podmínkami pro regionální integraci.

Venezuela přistoupila k Andskému paktu 13. února 1973²⁶ po poměrně složitých jednáních, kdy si snažila zajistit co nejlepší budoucí podmínky. Přístup Venezuely k Andskému paktu významným způsobem ovlivnil Andský pakt. Změnilo se totiž rozložení moci uvnitř Andského paktu, protože se zde objevil stát, který okamžitě aspiroval na vedoucí pozici. Dále vstup Venezuely trochu narušil původní systém industrializačního plánování, který měl zabránit koncentraci bohatství jen v některých částech andského regionu.

Kromě obecných problémů spojených s integrací u rozvojových zemí se Andský pakt potýkal také s řadou vnitřních problémů. První kritická situace nastala ještě před samotným vznikem Andského paktu, kdy Venezuela odmítla podepsat Cartagenskou dohodu. Další vážná krize Andského paktu nastala několik let po jeho založení v letech 1974-1976, která nakonec vyústila ve vystoupení Chile k 30. říjnu 1976. Do konce roku 1975 bylo totiž nutné přijmout rozhodnutí ohledně společného vnějšího tarifu a dále také sektorové programy průmyslového rozvoje, na čemž se však státy nebyly schopné dohodnout.²⁷ Situace byla o to

²⁴ Viz McCarthy, D.M.P.: *International Economic Integration in Historical Perspective*, s. 118.

²⁵ Viz Vargas-Hidalgo, R.: *The Crisis of the Andean Pact: Lessons for Integration among Developing Countries*, s. 213-214.

²⁶ Viz Andské společenství (<http://comunidadandina.org>).

²⁷ Viz Vargas-Hidalgo, R.: *The Crisis of the Andean Pact: Lessons for Integration among Developing Countries*, s. 222-223.

komplikovanější, že nedlouho předtím přistoupila Venezuela a narušila tak rovnováhu Andského paktu. Chile se nakonec rozhodlo v reakci na ostré spory z Andského paktu vystoupit. Vystoupení Chile však nebylo příliš překvapivým krokem, protože v té době již jeho liberální nebyla s protekcionistickými politikami ostatních andských států kompatibilní.

Andský pakt si stanovil velmi ambiciózní cíle, které se však nedařilo příliš plnit. Po vystoupení Chile v roce 1976 se spory mezi členskými státy načas uklidnily, ale velké úspěchy v integrační oblasti se nedostavily. Vzájemný obchod mezi členskými státy Andského paktu byl na počátku velmi nízký, představoval pouhá 2,3 procenta z celkového obchodu²⁸ a po celá sedmdesátá léta rostl jen velmi nepatrně. Navzdory nepříliš velkým ekonomickým úspěchům se dařilo poměrně dobře prosazovat zájmy jednotlivých členů Andského paktu. Venezuela využívala Andský pakt k prosazování svých zájmů nejvíce ze všech členů.²⁹

V roce 1979 byl podepsán Mandát z Cartageny, který potvrzoval již dříve stanovené cíle vedoucí k hlubší ekonomické a politické integraci.³⁰ V roce 1979 také vznikly další instituce Andského paktu, především Andský parlament a Soudní dvůr, které měly dát Andskému paktu více nadnárodní charakter a Soudní dvůr měl zajistit větší efektivitu. V tomtéž roce vznikla i Andská rada ministrů zahraničních věcí, ale k jejímu legislativnímu zakotvení došlo až v roce 1996.

V osmdesátých letech přišla dlužnická krize, která silně poznamenala veškeré integrační snahy v latinskoamerickém regionu. Jednotlivé státy potácející se v hluboké ekonomické krizi totiž nasadily silná protekcionistická opatření, která zabraňovala jakékoliv další integraci.

Během celé existence se Andský pakt potýkal s měnící se členskou základnou, která byla způsobena především nestabilní vnitropolitickou situací členských států a ekonomickými problémy. V roce 1973 přistoupila k Andskému paktu Venezuela po složitých jednáních, jejichž účelem bylo vzít v Andském paktu v úvahu specifčnost venezuelské ekonomiky. Struktura venezuelské ekonomiky byla díky exportu ropy velmi odlišná od všech ostatních členských států. Chile vystoupilo z Andského paktu v roce 1976 především z ekonomických důvodů. Augusto Pinochet po svém nástupu k moci v září 1973 začal liberalizovat chilskou ekonomiku, což bylo v nesouladu s protekcionistickou politikou ostatních států Andského paktu. Rozpory mezi Chile a ostatními členskými státy Andského paktu ohledně snižování vnějších tarifů nakonec vedly až k rozhodnutí Chile o vystoupení z Andského paktu.

²⁸ Viz Schiff, M. – Winters, L.A.: *Regional Integration and Development*, s. 66-67.

²⁹ Viz Ferris, E.G.: *National Political Support for Regional Integration: The Andean Pact*, s. 89-93.

³⁰ Viz Adamcová, L. – Gombala, I.: *Regionální ekonomická integrace v Asii, Africe a Latinské Americe*, s. 59.

Dalším státem, který z Andského paktu vystoupil, byť jen na určitý čas, byla Bolívie. Bolívie ohlásila vystoupení z Andského paktu v prosinci 1980 poté, co bolivijský diktátor generál Luis García Meza obvinil ostatní členy Andského paktu z izolace bolivijského režimu. Bolívie se nicméně do Andského paktu vrátila již v roce 1981, kdy naopak zase přerušil své členství Ekvádor. Peru vystoupilo z Andského paktu v roce 1992 a vrátilo se až o tři roky později. V roce 1997 však chtělo Andský pakt opět opustit, nicméně po intenzivních jednáních s ostatními členskými státy se podařilo dojít ke kompromisu a Peru si své členství zachovalo.³¹

3.3. OŽIVENÍ ANDSKÉHO PAKTU

Až na konci osmdesátých let se začala situace pozvolna měnit spolu s proměnami světové ekonomiky a andské státy začaly usilovat o oživení integračního procesu. V roce 1987 byl podepsán Protokol z Quita, který nastartoval celé oživení Andského integračního procesu. V Protokolu z Quita byly pozměněny základní cíle Cartagenské dohody, aby se více přiblížily reálným možnostem Andského paktu.³² Dále Protokol z Quita členskými státům Andského paktu umožňoval stanovit vlastní pravidla ohledně zahraniční účasti v jejich ekonomikách.³³ Na znovuoživení integrace se země Andského paktu dohodly v květnu 1989, kdy bylo rozhodnuto o odstranění opatření bránících vzájemné liberalizaci obchodu a pokračování ve snižování celních tarifů.³⁴

Další kroky směrem k hlubší integraci pokračovaly v devadesátých letech, kdy cílem byl vznik společného trhu. V lednu 1992 začala fungovat zóna volného obchodu mezi Venezuelou a Kolumbií,³⁵ v únoru 1993 se k zóně volného obchodu připojily Bolívie a Ekvádor. Peru se znovu integrovalo do Andského paktu v roce 1995,³⁶ ale k zóně volného obchodu se postupně začalo připojovat od července 1997. Teprve v roce 2003 se Peru podařilo splnit více než 90 procent svých závazků vyplývajících ze zóny volného obchodu.³⁷

V roce 1991 byl schválen prezidenty členských států Andského paktu Akt z Barahony (Acta de Barahona), ve kterém bylo stanoveno zavedení čtyřúrovňového společného vnějšího

³¹ Viz Adamcová, L. – Gombala, I.: *Regionální ekonomická integrace v Asii, Africe a Latinské Americe*, s. 58-63.

³² Tamtéž, s. 60.

³³ Viz McCarthy, D.M.P.: *International Economic Integration in Historical Perspective*, s. 118.

³⁴ Viz Gombala, I.: *Latinská Amerika ve světové ekonomice: Postavení a regionální integrace v 90. letech*, s. 30.

³⁵ Viz Serbin, A.: *Venezuela, el Gran Viraje, and Regionalism in the Caribbean Basin*, s. 97.

³⁶ Viz Adkisson, R.V.: *The Andean Group: Institutional Evolution, Intraregional Trade, and Economic Development*, s. 375.

³⁷ Viz McCarthy, D.M.P.: *International Economic Integration in Historical Perspective*, s. 119.

tarifu.³⁸ V září 1992 však Peru odmítlo schválit návrh společného vnějšího tarifu a z Andského paktu na několik let vystoupilo. Až v roce 1994 byl v Andském paktu společný celní sazebník konečně stanoven, s platností od roku 1995. K tomuto kroku došlo o 15 let později, než bylo původně plánováno v Dohodě z Cartageny.³⁹ Stanovení společného celního sazebníku totiž předcházely mnohaleté spory a diskuze o jeho výši mezi členskými státy. Ačkoliv státy nakonec dospěly k dohodě, která určila úrovně společného celního sazebníku na 5, 10, 15 a 20 procent, ke vzniku plně funkční celní unie nedošlo. Společný celní sazebník se totiž vztahoval pouze na Kolumbii, Ekvádor a Venezuelu. Bolívii se podařilo zajistit si preferenční zacházení, které jí umožňovalo aplikovat pouze sazby 5 a 10 procent, a Peru dohodu o společném celním sazebníku vůbec nepodepsalo.⁴⁰

Budování zóny volného obchodu a celní unie pokračovalo velmi pomalu, což je vcelku pochopitelné, pokud bereme v úvahu složitou ekonomickou a politickou situaci, ve které se státy andského regionu v 90. letech nacházely. Na státy stále ještě působily dopady dlužnické krize osmdesátých let, které měly podíl i na nestabilní politické situaci v regionu. V Peru došlo v roce 1992 ke státnímu převratu, kdy Alberto Fujimori, tehdejší peruánský prezident, převzal s podporou armády veškerou moc do svých rukou. Fujimori o několik měsíců později odmítl návrh společného celního sazebníku a Peru z Andského paktu na čas vystoupilo.⁴¹ V Kolumbii mezitím pokračovaly nekončící boje mezi armádou a guerillovými hnutími ovládajícími značnou část kolumbijského území. Mezi Ekvádorem a Peru vypukl v lednu 1995 ozbrojený konflikt ohledně jejich hranic, který však měl kořeny hluboko v historii. Spor mezi Ekvádorem a Peru byl definitivně vyřešen až s pomocí Spojených států amerických, Brazílie, Argentiny a Chile v říjnu 1998.⁴²

3.4. ANDSKÉ SPOLEČENSTVÍ NÁRODŮ (CAN)

Vzniku Andského společenství předcházela celá řada událostí a postupná modifikace původního zakládajícího dokumentu Andského paktu. K revitalizaci Andského paktu

³⁸ Viz Andské společenství (<http://www.comunidadandina.org>).

³⁹ Viz Schiff, M. – Winters, L.A.: *Regional Integration and Development*, s. 83.

⁴⁰ Viz McCarthy, D.M.P.: *International Economic Integration in Historical Perspective*, s. 119.

⁴¹ Viz St John, R.B.: *Peru: Atypical External Behavior*, s. 132-133.

⁴² Spojené státy americké, Brazílie, Argentina a Chile se podíleli již na řešení konfliktu mezi Ekvádorem a Peru v roce 1942, kdy byl podepsán mezi oběma zneprátelenými stranami Protokol z Ria de Janeiro a USA, Brazílie, Argentina a Chile byly jeho garanty.

docházelo v průběhu devadesátých let na vlně tzv. nového regionalismu.⁴³ V této době vznikala celá řada nových integračních uskupení po celém světě. Se svou původní metodou založenou na nahrazení dovozu a silném protekcionismu se Andskému paktu nepodařilo v ekonomické oblasti příliš uspět, proto se jeho členové rozhodli přejít k otevřenému regionalismu, který je charakteristický liberálním přístupem k ekonomice a regionální integraci. Protekcionismus byl tudíž postupně nahrazen liberalizací ekonomik členských států.

V roce 1996 byl podepsán Protokol z Trujilla,⁴⁴ který dal vznik Andskému společenství národů (CAN).⁴⁵ Tehdy se představitelé andských států definitivně rozhodli přejít od uzavřené formy integrace k otevřenému regionalismu. Trujillský protokol provedl institucionální reformu, která měla zajistit efektivnější fungování Andského společenství. Byl vytvořen Andský integrační systém (Sistema Andino de Integración),⁴⁶ který zahrnuje všechny instituce Andského společenství. Došlo k formálnímu zakotvení Andské prezidentské rady (Consejo Presidencial Andino) a Andské rady ministrů zahraničních věcí (Consejo Andino de Ministros de Relaciones Exteriores), které již delší dobu neformálně fungovaly, do rámce Andského integračního systému. Andská prezidentská rada, která se skládá z hlav členských států, je nejvyšším orgánem Andského společenství a jejím úkolem je stanovovat základní směry další integrace. Andská prezidentská rada se schází jednou ročně, nebo v mimořádných situacích. Předsednictví v Andské prezidentské radě se střídá po roce podle abecedního pořádku, přičemž předseda Andské prezidentské rady zajišťuje politickou reprezentaci Andského společenství. Andská rada ministrů zahraničních věcí má za úkol formulovat zahraniční politiku členských států v oblastech, které spadají do oblasti zájmu Andského společenství, a dále koordinovat ve spolupráci s ostatními orgány Andského integračního systému akce

⁴³ Nový regionalismus je fenoménem 90.let 20.století reagujícím na změny ve světové ekonomice. V 90.letech vznikla celá řada nových ekonomických integračních uskupení v rozvojovém světě (př. Latinská Amerika – MERCOSUR), i ve vyspělých zemích (Severní Amerika – NAFTA), nebo došlo k revitalizaci některých integračních uskupení a jejich částečné transformaci (Latinská Amerika - Andský pakt (CAN), Afrika SADCC (SADC)) či byl dán již existujícím integračním uskupením nový impuls (EU). Více o novém regionalismu Hettne, B. – Inotai, A. – Sunkel, O. (eds.): *Globalism and the New Regionalism*; Teló, M. (eds.): *European Union and New Regionalism: Regional Actors and Global Governance in a Post-hegemonic Era*; De Melo, J. – Panagariya, A. (eds.): *New Dimensions in Regional Integration*.

⁴⁴ V originále Protocolo de Trujillo, rovněž se užívá i termín Trujillský akt (Akt z Trujilla – Acta de Trujillo) nebo Reformní protokol, byl podepsán 10. března 1996.

⁴⁵ Originální název je Comunidad Andina de Naciones (CAN - Andské společenství národů), běžně se používá termín Andské společenství (Comunidad Andina, Andean Community).

⁴⁶ Andský integrační systém zahrnuje Andskou prezidentskou radu, Andskou radu ministrů zahraničních věcí, Komisi, Andský parlament, Generální sekretariát, Soudní dvůr Andského společenství a další poradní orgány. Viz Andské společenství (<http://www.comunidadandina.org>).

týkající se zahraniční politiky. Rozhodnutí obou těchto orgánů jsou však přijímána konsensem, tudíž se stále jedná o mezivládní formu integrace.⁴⁷

Kromě institucionalizace Andské prezidentské rady, která fungovala již od roku 1989, a Andské rady ministrů zahraničních věcí, jež vznikla již v roce 1979, byly provedeny ještě další významné změny v institucionální struktuře. Díky vytvoření Andského integračního systému, který zahrnuje všechny instituce Andského společenství, došlo k vyjasnění vztahů mezi jednotlivými institucemi. Byla posílena moc Andského parlamentu, který vznikl již v roce 1979, ale jeho pravomoci byly de facto nulové a stejně tak byl posílen i Soudní dvůr.⁴⁸

Další významnou změnu představuje podpis Protokolu ze Sucre v červnu 1997, který vstoupil v platnost až v dubnu 2003.⁴⁹ Protokolem ze Sucre byla pověřena Andská rada ministrů zahraničních věcí formulací společné zahraniční politiky Andského společenství.⁵⁰ Na konci 90. let 20. století a na počátku 21. století Andské společenství rozšířilo své aktivity do řady nových oblastí. Soustředilo se především na posílení vztahů s ostatními státy Jižní Ameriky a posílení svojí pozice v mezinárodních vztazích prostřednictvím vyjednávání obchodních a politických dohod s významnými aktéry. Dále se členské státy Andského společenství zaměřovaly na dobudování zóny volného obchodu a celní unie a formování společného trhu.

Zatímco o vnějších vztazích Andského společenství bude pojednávat další kapitola, ještě je zde nutné říci několik slov o vnitřní situaci Andského společenství. Andské společenství si původně stanovilo velmi ambiciózní cíl dokončení společného trhu do roku 2005, což se však ukázalo jako naprosto nereálné. Teprve k 1. lednu 2006 byla dokončena Andská zóna volného obchodu, kdy se do ní plně inkorporovalo Peru, a v současnosti pokračují práce v dokončování celní unie.

Rok 2006 byl pro Andské společenství přelomový nejen kvůli dokončení zóny volného obchodu. V dubnu 2006 totiž Venezuela oznámila svůj záměr odstoupit od Cartagenské dohody, k čemuž ještě téhož roku skutečně došlo.⁵¹ Venezuelský prezident Hugo Chávez uvedl jako důvod vystoupení podpis bilaterálních dohod o volném obchodu Peru a později Kolumbie se Spojenými státy americkými. O vystoupení z Andského společenství uvažovala i Bolívie, ale nakonec k tomuto kroku nepřistoupila. Vystoupení Venezuely, stejně jako

⁴⁷ Viz *Protocolo de Trujillo*, Kapitola 2, Článek 11-18.

⁴⁸ Viz *Protocolo de Trujillo*, Kapitola 2.

⁴⁹ Viz Andské společenství (<http://www.comunidadandina.org/quienes/crono.htm>).

⁵⁰ Viz *Protocolo de Sucre*, Článek 4.

⁵¹ Viz Andské společenství (<http://comunidadandina.org>).

události, které mu předcházely a o kterých bude ještě v této práci pojednáno, uvedlo Andské společenství do hluboké vnitřní krize, ze které se mu stále nedaří vymanit.

S vystoupením Venezuely z Andského společenství souvisí i další problém, kterým je rozdílný postoj členských států k andské integraci. Jednotlivé členské státy přikládají andskému integračnímu projektu různou míru důležitosti. Pro Venezuelu a Kolumbii nebyl nikdy andský region absolutní prioritou, oba státy mají ještě díky své geografické poloze výrazné zájmy ve střední Americe a Karibské oblasti. V devadesátých letech se vznikem Mercosuru a NAFTA se ještě více roztříštily zájmy jednotlivých andských států, kdy se Bolívie začala silně orientovat na Mercosur, zatímco Kolumbie a Venezuela se více orientovaly na Mexiko a USA. Po nástupu Huga Cháveze k moci ve Venezuele došlo k zásadnímu přehodnocení venezuelské zahraniční politiky a Venezuela se od Spojených států amerických odvrátila směrem k Jižní Americe a Mercosuru, což vyústilo až v podpis přístupové smlouvy mezi Venezuelou a státy Mercosuru, která však dosud nebyla ratifikována, a ve vystoupení Venezuely z Andského společenství.

V Andském společenství také existují mnohé spory mezi členskými státy a dochází k nerespektování vzájemné suverenity členských států, které znemožňuje vyřešení současných vnitřních problémů. Situace se v Andském společenství ještě vyostřila v březnu roku 2008, kdy došlo k útoku kolumbijské armády, mířenému proti kolumbijskému povstaleckému hnutí FARC,⁵² na území Ekvádoru. Následoval ostrý diplomatický spor mezi Kolumbií a Ekvádorem, který dále prohloubil krizi Andského společenství. Navzdory těmto obrovským vnitřním problémům však členové Andského společenství deklarují snahu v tomto společném integračním projektu pokračovat.

3.5. ZHODNOCENÍ DOSAVADNÍ INTEGRACE

Pokud se podíváme na Andský pakt, musíme konstatovat, že jeho výchozí podmínky pro integraci nebyly snadné a stanovené integrační cíle byly příliš ambiciózní. Zpočátku však mezi jeho členskými státy existovala silná politická vůle k hlubší integraci, díky které tento integrační projekt vznikl. Jakmile však mělo dojít k naplňování stanovených integračních cílů,

⁵² FARC (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia – Revoluční ozbrojené síly Kolumbie) je marxistické povstalecké hnutí, které na území Kolumbie operuje již od šedesátých let a ovládá část kolumbijského území. Kolumbijská vláda proti FARC, který získává finanční prostředky z obchodu s kokainem a navíc ještě zadržuje stovky rukojmích, po celou dobu neúspěšně bojuje. Nicméně v poslední době se kolumbijské vládě podařilo vliv FARC omezit.

členské státy odmítly ustoupit ze svých národních zájmů, což mělo za následek velmi slabý pokrok při dosahování integračních cílů.

Neshody se v Andském paktu objevily ještě před jeho vznikem, kdy Venezuela odmítla podepsat Cartagenskou dohodu a přistoupila k Andskému paktu až v roce 1973. V letech 1974-1976 probíhaly spory členských států ohledně nového sektorového rozvojového plánu a stanovení společného celního sazebníku, které nakonec kvůli zásadnímu nesouladu chilské ekonomiky s ekonomikami ostatních andských států vyústily ve vystoupení Chile z Andského paktu. V osmdesátých letech kvůli dlužnické krizi k žádnému integračnímu pokroku nedošlo, protože všichni členové Andského paktu zavedli silná protekcionistická opatření.

Na konci osmdesátých let se začalo mluvit o oživení integrace, k čemuž také v devadesátých letech postupně došlo. Podařilo se vytvořit zónu volného obchodu a nedokonalou celní unii, ale deklarovaným cílem je vznik společného trhu. Andský pakt byl transformován do nově vzniklého Andského společenství národů a byly stanoveny další kroky směrem k hlubší ekonomické a politické integraci. V devadesátých letech se však toto integrační uskupení potýkalo s mnohými vnitřními problémy, mimo jiné došlo k dočasnému vystoupení Peru v roce 1992 a jeho postupné reintegraci od roku 1995. Největší krize Andského společenství, která trvá dodnes, nastala v roce 2006, kdy z Andského společenství vystoupila Venezuela.

4. VNĚJŠÍ VZTAHY ANDSKÉHO SPOLEČENSTVÍ

Tato část práce je zaměřena na vztahy Andského společenství s ostatními aktéry latinskoamerického regionu a s významnými světovými aktéry. Je zde kladen důraz především na způsob, jakým se Andskému společenství dařilo s těmito aktéry jednat, a jak vznik Andského paktu a poté Andského společenství ovlivnil postavení členských států v regionu a při jednáních s ostatními významnými aktéry.

Tato kapitola je rozdělena na několik částí, každá část se zaměřuje na určitou skupinu aktérů, kteří jsou rozdělení zčásti pomocí geografického klíče, částečně tematicky. Nejprve je pozornost věnována postavení Andského společenství v Jižní Americe, kde jsou zkoumány především vztahy Andského společenství se Společným trhem Jihu (Mercosur) a s Chile. Další částí jsou vztahy Andského společenství se státy střední Ameriky a Karibiku, do této kapitoly bude spadat i Mexiko. Další část bude věnována vztahům se Spojenými státy americkými (USA), stejně jako jednáním o Zóně volného obchodu Amerik (FTAA) a poslední podkapitola je věnována vztahům Andského společenství s Evropskou Unií.

Vztahy s těmito aktéry budou zkoumány ve dvou rovinách – ekonomické a politické, v některých případech se však obě zkoumané oblasti natolik úzce prolínají, že není možné je zkoumat odděleně. V ekonomické rovině budou analyzovány vzájemné ekonomické vztahy Andského společenství s daným aktérem, případně ekonomické dohody mezi těmito subjekty. Politická rovina bude zaměřena na společnou zahraniční politiku Andského společenství, jak se ji Andskému společenství dařilo naplňovat a zda níže zmínění aktéři dávají přednost jednání s Andským společenstvím jako celkem nebo preferují bilaterální vztahy. Důraz je kladen na otázku, zda se členským státům Andského společenství podařilo prostřednictvím subregionální integrace zlepšit svou pozici v mezinárodních vztazích.

4.1. VYTVÁŘENÍ SPOLEČNÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY

Počátky formování společné zahraniční politiky Andského společenství spadají do února 1995, kdy byl stanoven základní rámec jejího fungování, který byl však schválen až o několik let později. K formálnímu zakotvení společné zahraniční politiky do primárního práva došlo v Protokolu ze Sucre v červnu 1997, kde byla Andská rada ministrů zahraničních věcí spolu s Komisí pověřena formulací společné zahraniční politiky.⁵³ Toto rozhodnutí týkající se

⁵³ Viz *Protocolo de Sucre*, Článek 4.

vytvoření společné zahraniční politiky bylo upřesněno v dubnu 1998 v Aktu z Guayaquil, ve kterém byla Rada ministrů zahraničí opětovně pověřena určením společných témat, která budou předmětem společné zahraniční politiky, určením míst, kde se bude politika uplatňovat, a jejich mechanismů.⁵⁴ Ke schválení základního rámce společné zahraniční politiky Andskou radou ministrů zahraničních věcí došlo potom v květnu 1999. Nicméně již před schválením koncepce společné zahraniční politiky se Andské společenství snažilo v jednáních s některými aktéry postupovat společně.

Cílem Andského společenství v rámci společné zahraniční politiky je prohloubit integraci s ostatními regionálními ekonomickými bloky i s těmi nacházejícími se mimo latinskoamerický region. Dále si Andské společenství stanovilo za cíl koordinovat společná jednání s ostatními integračními procesy a se třetími zeměmi, a vystupovat společně na mezinárodních fórech jako jeden hlas.⁵⁵

O postojích a akcích v rámci společné zahraniční politiky rozhoduje Rada ministrů zahraničních věcí, jejíž členové podepisují za Andské společenství mezinárodní smlouvy, a která vyjadřuje své názory pomocí deklarácí nebo rozhodnutí. Zatímco deklaráce nejsou pro členské státy nijak závazné, u rozhodnutí je tomu naopak. Rozhodnutí jsou pro členské státy právně závazná a na jejich dodržování dohlíží Soudní dvůr. Při aplikaci společné zahraniční politiky se potom užívá přijímání společných postojů a společných akcí.

Rada ministrů zahraničí však funguje na základě konsensu. Společná zahraniční politika tedy není skutečná společná politika v pravém smyslu, nýbrž je to politika koordinovaná, na které se musí shodnout všechny členské státy bez výjimky. Tento fakt způsobuje značná omezení v aplikaci společné zahraniční politiky, protože Andské společenství trpí mnoha vnitřními problémy a cesta ke konsensu je velmi obtížná.

V této kapitole bude věnována pozornost především státům a uskupením, vůči kterým se Andské společenství pokusilo aplikovat svou společnou zahraniční politiku. Cílem je analyzovat vztahy mezi subjekty v ekonomické a politické rovině a určit, do jaké míry se Andskému společenství dařilo naplňovat své cíle v těchto oblastech.

⁵⁴ Viz *Acta de Guayaquil*, Článek 29.

⁵⁵ Viz *Protocolo de Sucre*, Článek 4.

4.2. ANDSKÉ SPOLEČENSTVÍ V JIŽNÍ AMERICE

Nyní se zaměříme na vztahy Andského společenství se státy jižní Ameriky. Budou zde analyzovány vztahy mezi státy Mercosuru a Andským společenstvím a dále také vztahy s Chile, které je bývalým členem Andského paktu a má s Andským společenstvím, stejně jako Mercosur, navázané silné ekonomické a politické vazby.

4.2.1. ANDSKÉ SPOLEČENSTVÍ A MERCOSUR

Společný trh Jihu (Mercosur)⁵⁶ vznikl v březnu 1991 podpisem Smlouvy z Asunciónu. Jeho členy jsou Argentina, Brazílie, Paraguay a Uruguay. Jeho cílem bylo vytvoření celní unie do prosince 1994 a postupné vytvoření společného trhu v následujících letech.⁵⁷ Navzdory dynamickému vývoji Mercosuru se tento cíl zatím nepodařilo naplnit, Mercosur v současnosti funguje pouze jako nedokonalá celní unie, existuje především mnoho výjimek ze společného celního sazebníku a množství netarifních bariér. Nicméně cílem Mercosuru nadále zůstává vytvoření společného trhu.

Počátky sbližování mezi státy Andského společenství a Mercosuru se datují do konce 90. let 20. století. Již před tímto datem však měly některé státy Andského společenství navázané s Mercosurem silné ekonomické a politické vztahy. Jednalo se především o Bolívii, která se účastnila samotných jednání, jež předcházela vzniku Mercosuru. Nakonec se sice Bolívie ke Smlouvě z Asunciónu nepřipojila, ale stala se alespoň přidruženým členem Mercosuru.

Brzy po zahájení jednání mezi Andským společenstvím a Mercosurem byla v Buenos Aires v dubnu 1998 podepsána rámcová dohoda o vytvoření zóny volného obchodu, ve které bylo stanoveno vytvoření zóny volného obchodu mezi oběma bloky do 1. ledna 2000.⁵⁸ Následovaly však neshody mezi oběma uskupeními v otázce preferenčních tarifů a v důsledku ekonomické krize navíc došlo k devalvaci brazilského realu. Obě tyto události měly svůj podíl na přerušení jednání o zóně volného obchodu, kdy jednací stůl opustily Argentina, Paraguay a Uruguay. Brazílie se ale rozhodla v jednáních s Andským společenstvím dále pokračovat. Byla uzavřena preferenční dohoda mezi Andským společenstvím a Brazílií s možností pro

⁵⁶ Akronym MERCOSUR (též MERCOSUL) vychází z názvu tohoto uskupení ve španělštině a portugalštině – Mercado Común del Sur, Mercado Comum do Sul. V anglicky psané literatuře se kromě výše zmíněných termínů užívají i termíny Common Market of the South, Southern Common Market nebo Southern Cone Common Market.

⁵⁷ Viz Smith, P.H.: *Strategic Options for Latin America*, s. 48.

⁵⁸ Viz *Acuerdo Marco para la Creación de la Zona de Libre Comercio entre la Comunidad Andina y el MERCOSUR*, článek 2.

ostatní státy Mercosuru připojit se po jednom roce. Jednání mezi Andským společenstvím a Mercosurem se však dále protahovala kvůli překážkám a problémům na obou stranách.⁵⁹

Dohody o vytvoření zóny volného obchodu mezi těmito dvěma bloky se nakonec podařilo dosáhnout v říjnu 2004. Tuto dohodu však ze strany Andského společenství podepsaly pouze Kolumbie, Ekvádor a Venezuela. Bolívie podepsala svou dohodu o vytvoření zóny volného obchodu s Mercosurem již v prosinci 1996, ještě před zahájením společného jednání členů Andského společenství. Peru naopak nebylo spokojeno s průběhem jednání o oblasti volného obchodu mezi těmito dvěma bloky, a proto se rozhodlo pro bilaterální jednání s Brazílií, ke které se později připojily i ostatní státy Mercosuru. Dohoda mezi Peru a Mercosurem byla podepsána v srpnu 2003,⁶⁰ přičemž jednání o této dohodě byla zahájena již v roce 1999.⁶¹ O dalších jednáních mezi Andským společenstvím a Mercosurem pojednává ještě pátá kapitola, která se věnuje formování Unie jihoamerických národů.

Během jednání o dohodě o volném obchodu mezi Mercosurem a Andským společenstvím opět došlo k neshodám mezi státy Andského společenství, které měly za následek samostatné vyjednávání Peru. Ačkoliv se Andské společenství během těchto jednání snažilo vystupovat jako blok, nakonec se projeví jeho vnitřní problémy a jeden ze členských států se rozhodl pro bilaterální přístup. Nicméně i přes tyto problémy byla jednání dokončena úspěšně a Andskému společenství se podařilo dohody o vytvoření zóny volného obchodu s Mercosurem dosáhnout. Na základě těchto dohod o ekonomické komplementaritě byly státy Andského společenství přijaty jako přidružení členové Mercosuru a stejně tak se i státy Mercosuru staly přidruženými členy Andského společenství.

Andskému společenství se v případě jednání s Mercosurem poměrně dařilo postupovat v rámci Společné zahraniční politiky a nakonec státy Andského společenství dospěly k dosažení dohody. Bolívie podepsala dohodu o vytvoření zóny volného obchodu ještě před schválením koncepce společné zahraniční politiky a Peru dosáhlo dohody samostatně. Navzdory samostatné akci Peru však ostatní státy Andského společenství (Kolumbie, Ekvádor, Venezuela) v jednáních postupovaly společně a podepsaly stejnou dohodu o ekonomické komplementaritě jako Peru a Bolívie, pouze o několik let později. Andskému společenství se tedy v tomto případě podařilo dosáhnout společné dohody o vytvoření zóny volného obchodu s Mercosurem, avšak společnou zahraniční politiku se podařilo aplikovat

⁵⁹ Viz Burges, S.W.: *Without Sticks or Carrots: Brazilian Leadership in South America During the Cardoso Era, 1992 – 2003*, s. 34-35.

⁶⁰ Andské společenství (<http://www.comunidadandina.org>).

⁶¹ Viz Burges, S.W.: *Without Sticks or Carrots: Brazilian Leadership in South America During the Cardoso Era, 1992 – 2003*, s. 35.

pouze částečně. Nicméně můžeme považovat za úspěch konečný výsledek jednání, jímž je dohoda o vytvoření zóny volného obchodu mezi Mercosurem a Andským společenstvím a reciproční zisk přidruženého členství.

Tyto poměrně úzké ekonomické a politické vztahy mezi oběma bloky byly jistým způsobem narušeny v prosinci 2005, kdy Venezuela, člen Andského společenství, podepsala dohodu o přistoupení k Mercosuru. Venezuelský prezident Hugo Chávez po podpisu přístupové smlouvy tvrdil, že Venezuela nadále zůstane i členem Andského společenství. Hugo Chávez však nakonec své rozhodnutí změnil a Venezuela z Andského společenství v roce 2006 vystoupila. Členem Mercosuru se ale dosud nestala, protože její přístupová dohoda zatím nebyla ratifikována všemi členskými státy Mercosuru.

4.2.2. ANDSKÉ SPOLEČENSTVÍ A CHILE

Chile bylo zakládajícím členem Andského paktu, když spolu s Bolívií, Ekvádorem, Kolumbií a Peru podepsalo v roce 1969 Cartagenskou dohodu, která dala vznik tomuto integračnímu uskupení. Nicméně po několika letech ostrých sporů uvnitř Andského paktu Chile kvůli odlišné ekonomické orientaci z Andského paktu v roce 1976 vystoupilo. Chile jako jeden z andských států a bývalý člen Andského paktu je důležitým partnerem pro státy Andského společenství, jejich užší vztahy se však začaly rozvíjet až v devadesátých letech 20. století.

V ekonomické oblasti má Chile s jednotlivými státy Andského společenství uzavřeny preferenční dohody zahrnující i postupné vytvoření oblasti volného obchodu z let 1993 až 1998.⁶² Státy Andského společenství však v ekonomických jednáních s Chile nepostupovaly společně, naopak dávaly přednost bilaterálním jednáním. Obchodní vztahy se v posledních několika letech prudce rozvíjely, přesto Chile nepatří mezi nejvýznamnější obchodní partnery Andského společenství. Je to dáno hlavně odlišnou ekonomickou orientací Chile, které se soustředí především na obchod s vyspělými zeměmi a potom se zeměmi Mercosuru.

V politické rovině se vztahy mezi oběma aktéry začaly rozvíjet až později a situace je zde rozdílná, protože Andské společenství v tomto případě většinou jedná s Chile jako celek. Zprvu komplikované vztahy mezi Andským paktem, později Andským společenstvím, a Chile se postupem času podařilo napravit a Chile má dnes s Andským společenstvím navázané úzké politické vztahy, jež se začaly znovu formovat po roce 2000. V prosinci 2004 bylo přijato

⁶² Viz SICE – The OAS Foreign Trade Information System (<http://www.sice.oas.org>).

Chile jako pozorovatel do Andského společenství a v září 2006 se stalo jeho přidruženým členem. Návrat Chile do Andského společenství, i když pouze jako přidružený člen, je jednou z nejvýznamnějších událostí v andském integračním procesu.⁶³

Zatímco v politické rovině jedná Andské společenství s Chile jako jeden blok a daří se mu prosazovat své zájmy, v ekonomické oblasti dávají státy Andského společenství i samotné Chile přednost bilaterálním jednáním. V ekonomické rovině tedy není možné konstatovat, že by Andské společenství jako integrační projekt pomohlo postavení členských států při jednáních s Chile. Naopak státy jednaly s Chile bilaterálně a ani neměly snahu vytvořit nějaký společný postup v rámci Andského společenství. V politické rovině se postoj andských států liší. V tomto případě se státy Andského společenství dohodly na společném postupu, který aplikovaly v rámci společné zahraniční politiky, a který nakonec přivedl Chile až k přidruženému členství v Andském společenství.

4.2.3. ZÁVĚR

V otázce vztahů Andského společenství se státy Jižní Ameriky je nutné vyzdvihnout několik faktorů. Andské společenství se snaží v jednáních s těmito aktéry aplikovat svou společnou zahraniční politiku, což se mu i částečně daří. Problémovou oblastí v aplikaci společné zahraniční politiky opět zůstávají vnitřní neshody uvnitř Andského společenství, které mají za následek samostatné jednání některých členských států.

Navzdory problémům způsobeným vystoupením Venezuely z Andského společenství jsou vztahy s Mercosurem, stejně jako vztahy s Chile, velmi dobré a v obou případech se státy Andského společenství snaží o jejich další prohloubení. Státy Mercosuru i Chile jsou přidruženými členy Andského společenství, které se při jednáních s nimi snaží vystupovat jednotně.

4.3. ANDSKÉ SPOLEČENSTVÍ A STŘEDNÍ AMERIKA A KARIBIK

Tato podkapitola se věnuje vztahům mezi Andským společenstvím a státy střední Ameriky a Karibiku. Jsou sem zařazeny i vztahy Andského společenství s Mexikem.

⁶³ Viz Andské společenství (<http://www.comunidadandina.org/exterior/Chile.htm>).

4.3.1. ANDSKÉ SPOLEČENSTVÍ A MEXIKO

Mexiko je pro státy Andského společenství jedním z klíčových aktérů, jednak pro svůj obrovský ekonomický potenciál (Mexiko je po Brazílii druhým největším trhem v Latinské Americe), ale také pro jeho úzké vztahy se Spojenými státy americkými. Na konci devadesátých let 20. století byl jeho význam ještě posílen eventuální možností budoucího členství některých andských států v NAFTA, která se v té době jevila jako poměrně pravděpodobná. Členské státy Andského společenství se tudíž vždy snažily o navázání dobrých ekonomických a politických vztahů s Mexikem.

Užší vztahy se mezi některými státy Andského společenství a Mexikem začaly formovat na konci osmdesátých let 20. století. Venezuela a Kolumbie totiž nebyly spokojeny s dosavadním pokrokem v rámci Andského paktu při formování zóny volného obchodu a jejich reakcí bylo navázání užší ekonomické spolupráce s Mexikem, která vedla až k vytvoření Skupiny Tří (Grupo de los Tres).⁶⁴ V červnu 1994 byla podepsána mezi členskými státy Skupiny Tří dohoda o volném obchodu. V květnu 2006 však Venezuela oznámila svůj záměr vystoupit ze Skupiny Tří, k čemuž došlo v listopadu téhož roku.

V případě ekonomických dohod s Mexikem se státy Andského společenství nesnažily postupovat jako celek, naopak dávaly přednost samostatným jednáním. Kromě Venezuely a Kolumbie uzavřela dohodu o volném obchodu s Mexikem v září 1994 také Bolívie. Oproti tomu Ekvádor a Peru mají s Mexikem uzavřené pouze částečné preferenční dohody z let 1993 a 1995.⁶⁵ Andské společenství se později rozhodlo vystupovat vůči Mexiku jako jeden blok a vést s ním jednání o zóně volného obchodu pro všechny své členské státy. Tato jednání však dosud nebyla úspěšně završena. Z tohoto případu však můžeme konstatovat, že Andské společenství si uvědomilo důležitost společného jednání, kdy může vyvíjet daleko větší tlak a tudíž i dosáhnout lepších výsledků. Tato pozice je však limitována nutností najít shodu uvnitř samotného Andského společenství, což u tohoto integračního uskupení bývá častým problémem.

Po roce 2000 se státy Andského společenství pokusily navázat s Mexikem i užší politickou spolupráci. V politické rovině se státy Andského společenství v posledních letech snaží aplikovat společnou zahraniční politiku a vystupovat při jednáních s Mexikem jednotně. Na summitu Andské prezidentské rady bylo přijato rozhodnutí vytvořit mechanismus pro

⁶⁴ Skupina Tří (Grupo de los Tres – G-3) je integrační uskupení, jehož členy jsou Kolumbie, Venezuela a Mexiko. Užší vztahy mezi těmito třemi státy byly navázány už v roce 1989, smlouva o vzniku Skupiny Tří byla podepsána v červnu 1994 a v platnosti je od ledna 1995.

⁶⁵ Viz SICE – The OAS Foreign Trade Information System (<http://www.sice.oas.org>).

politický dialog s Mexikem. Mexiko se již od roku 2004 účastní jednání vrcholných orgánů Andského společenství jako pozorovatel a v současnosti bylo rozhodnuto nabídnout mu přidružené členství. Pokud se tak skutečně stane, zařadí se Mexiko po bok členských států Mercosuru a Chile, které již mají s Andským společenstvím asociační dohody uzavřeny.

V případě vztahů mezi Andským společenstvím a Mexikem je vidět přesun od bilaterálních jednání jednotlivých andských států na počátku devadesátých let 20. století ke společným jednáním Andského společenství jako celku. Andské společenství se snaží prohloubit vztahy mezi oběma aktéry prostřednictvím společné zahraniční politiky, což se mu v tomto případě daří. Mexiko se účastní jednání Andského společenství jako pozorovatel a v blízké době mu má být nabídnuta asociační dohoda, která ještě dále posilní vztahy mezi členskými státy Andského společenství a Mexikem.

4.3.2. ANDSKÉ SPOLEČENSTVÍ A STŘEDNÍ AMERIKA

Vztahy mezi Andským společenstvím a státy střední Ameriky se na poli Společné zahraniční politiky odehrávají především prostřednictvím Středoamerického integračního systému (SICA),⁶⁶ jehož členy jsou všechny státy střední Ameriky s výjimkou Mexika. Andské společenství nejprve navázalo užší vztahy se státy severní oblasti střední Ameriky (Salvador, Guatemala, Honduras),⁶⁷ kdy byla v březnu 2000 započata jednání o preferenční dohodě. V listopadu 2004 potom podepsaly státy Andského společenství s členskými státy SICA Rámcovou dohodu o spolupráci, kde se zavazují v navázání užších vztahů mezi oběma integračními procesy. Pokračují jednání o Dohodě o politickém dialogu a spolupráci, ale podpisu této dohody zatím nebylo dosaženo.⁶⁸

Pro státy Andského společenství a střední Ameriky je důležité pokračovat ve vzájemné spolupráci. Některé státy Andského společenství, především Kolumbie a Venezuela, mají se středoamerickými státy uzavřeny bilaterální preferenční dohody. Andské společenství v těchto ekonomických otázkách, které pro něj nepředstavují zásadní význam, nepostupuje jednotně, přesněji členské státy Andského společenství, které s regionem bezprostředně sousedí, mají se státy střední Ameriky navázané užší vztahy než zbytek Andského společenství. Navzdory tomu se ale Andské společenství snaží vůči regionu uplatňovat svou

⁶⁶ Středoamerický integrační systém (SICA – Sistema de la Integración Centroamericana) je především politické integrační uskupení, které vzniklo v prosinci 1991 podpisem Protokolu z Tegucigalpa. Počátky středoamerických integračních procesů však sahají až do 50.let. Členy SICA jsou Belize, Kostarika, Salvador, Guatemala, Honduras, Nikaragua a Panama. Viz Středoamerický integrační systém (<http://www.sica.int>).

⁶⁷ Ve španělsky psané literatuře se pro tuto oblast užívá označení Triángulo Norte.

⁶⁸ Viz Andské společenství (<http://www.comunidadandina.org>).

společnou zahraniční politiku a podařilo se mu dospět k určitým politickým dohodám, které však nemají pro andské státy nijak zásadní význam.

4.3.3. ANDSKÉ SPOLEČENSTVÍ A KARIBIK

V Karibské oblasti jedná Andské společenství především s Karibským společenstvím (CARICOM).⁶⁹ Zde je však důležité zmínit, že Karibská oblast nepředstavuje pro Andské společenství jako celek v ekonomické oblasti významného aktéra. Karibská oblast má větší ekonomický význam pouze pro ty andské státy, které s ní bezprostředně sousedí, což je Kolumbie a Venezuela. Právě tyto dva státy mají s Karibským společenstvím uzavřeny preferenční dohody z počátku devadesátých let.⁷⁰

V politické rovině Karibské společenství představuje pro Andské společenství aktéra, který může napomoci v prosazování zájmů andských států na mezinárodních fórech, pokud se obě uskupení dohodnou na spolupráci. Jedná se především o společné vystupování na půdě Organizace amerických států či na společných setkáních Evropské Unie se zeměmi Latinské Ameriky a Karibiku.⁷¹

4.3.4. ZÁVĚR

Vztahy s Mexikem mají pro Andské společenství velký význam a tomuto postavení je úměrná i snaha vložená do jednání s Mexikem. Andské společenství se snaží s Mexikem jednat jako celek a dále upevňovat a prohlubovat vzájemné vztahy, což se mu poměrně daří a andské státy mohou ze společného postojů těžit.

Naopak oblast střední Ameriky a Karibiku je pro Andské společenství jako celek významná pouze kvůli své geografické blízkosti. Kolumbie a Venezuela, které s těmito oblastmi bezprostředně sousedí, pracují na dalším rozvoji vztahů s aktéry z těchto dvou regionů, avšak jedná každá samostatně, nikoliv v rámci Andského společenství. V tomto případě tedy nemůžeme říci, že by Andské společenství nějak významně pomohlo postavení andských států v regionu. Naopak v případě střední Ameriky a Karibské oblasti platí, že státy

⁶⁹ Smlouva o vzniku Karibského společenství (Caribbean Community - CARICOM) byla podepsána 4. července 1973, kdy nahradila již dříve fungující Karibské sdružení volného obchodu (CARIFTA). Jeho členy jsou Antigua a Barbuda, Bahamy, Barbados, Belize, Dominika, Grenada, Guyana, Haiti, Jamajka, Montserrat, Svatá Lucie, Svatý Kryštof a Nevis, Svatý Vincenc a Grenadiny, Surinam, Trinidad a Tobago. Viz Karibské společenství (<http://www.caricom.org>).

⁷⁰ Částečná preferenční dohoda mezi Venezuelou a CARICOM byla podepsána v říjnu 1992 a dohoda mezi Kolumbií a CARICOM v červenci 1994. Viz SICE – The OAS Foreign Trade Information System (<http://www.sice.oas.org>).

⁷¹ Viz Andské společenství (http://www.comunidadandina.org/exterior/centro_caribe.htm).

dávají v ekonomické rovině jednoznačně přednost bilaterálnímu jednání. V politické rovině je to podobné, byť zde se členské státy Andského společenství snaží koordinovat své postoje s ostatními integračními uskupeními střední Ameriky a Karibiku při jednáních na společných mezinárodních fórech.

4.4. ANDSKÉ SPOLEČENSTVÍ A SEVERNÍ AMERIKA

Tato kapitola je věnována analýze vztahů mezi Andským společenstvím a Spojenými státy americkými (USA) a dále postojům Andského společenství při jednáních o Zóně volného obchodu Amerik. Z důvodu omezeného rozsahu této práce zde nebudou zkoumány vztahy mezi Andským společenstvím a Kanadou, která v porovnání s USA nepředstavuje pro Andské společenství tak významného aktéra.

4.4.1. ANDSKÉ SPOLEČENSTVÍ A USA

Spojené státy americké (USA) představují pro Andské společenství hlavního obchodního partnera. Vztahy mezi těmito dvěma subjekty jsou však poznamenány silnou asymetrií, která mezi oběma aktéry panuje. Zatímco Spojené státy jsou pro Andské společenství velmi důležitým obchodním partnerem, obráceně toto tvrzení příliš neplatí, což se výrazně projevuje při vzájemných ekonomických a politických jednáních. Zatímco pro andské státy jsou jednání s USA velmi důležitá, samotné Spojené státy jim nepřikládají příliš velkou váhu, respektive přikládají jim takový význam, jaký pro USA skutečně představují.

Užší vztahy mezi Andským společenstvím a Spojenými státy se zformovaly především v ekonomické rovině, ačkoliv se Andské společenství v poslední době snaží rozvinout tyto vztahy i do roviny politické a zavést s USA politický dialog. Nicméně jednoznačnou prioritou jsou pro Andské společenství vztahy ekonomické vzhledem k obrovskému trhu, který Spojené státy představují.

Již v prosinci 1991 byl v americkém Kongresu schválen Andský obchodní preferenční akt s platností na deset let, který zajišťoval Bolívii, Ekvádoru, Kolumbii a Peru lepší přístup na americký trh, což mělo andským státům pomoci v boji proti drogám.⁷² Do této dohody však nebyla zahrnuta Venezuela, ačkoliv byla členem Andského paktu. Tato dohoda byla určena pro poměrně chudé andské státy, zatímco Venezuela měla dostatečné příjmy z vývozu ropy a její ekonomika se značně lišila od ekonomik ostatních členských států Andského

⁷² Andean Trade Preferences Act (ATPA) byl schválen 4. prosince 1991. Viz Andské společenství (<http://www.comunidadandina.org>).

paktu. Navíc ve Venezuele drogy nepředstavují takový problém jako v ostatních andských státech.

Když se o deset let později v roce 2001 blížil konec platnosti Andského obchodního preferenčního aktu, Andské společenství se snažilo vyjednat prodloužení a rozšíření dohody, stejně jako vyvíjelo snahy v rámci společné zahraniční politiky, aby do budoucí dohody byla začleněna i Venezuela. Andskému společenství se podařilo splnit pouze první ze svých cílů, jímž bylo prodloužení a rozšíření dohody. Naopak se mu ani přes velkou snahu nepodařilo vyjednat začlenění Venezuely do tohoto mechanismu.⁷³ Nezačlenění Venezuely však nebylo nijak překvapivé, protože v té době již byly vztahy mezi venezuelským prezidentem Hugem Chávezem a jeho americkým protějškem Georgem W. Bushem velmi napjaté.

Během těchto jednání andských států s USA dávaly Spojené státy najevo, že nejsou příliš ochotny jednat s Andským společenstvím jako celkem, což se později projevilo i při jednáních o dohodách o volném obchodu, které byly formálně zahájeny v květnu 2004.⁷⁴ Spojené státy při jednáních naprosto ignorovaly Venezuelu, která nebyla k jednáním ani přizvána kvůli napjatým politickým vztahům s USA. Jednání byla zahájena pouze mezi Spojenými státy na jedné straně a Peru, Ekvádorem a Kolumbií na straně druhé. Na žádost andských států byla k jednáním přizvána ještě Bolívie, ale pouze jako pozorovatel.⁷⁵

Spojené státy však jednaly s každým státem Andského společenství bilaterálně a nikoliv jako s jedním blokem. Tato jednání způsobila obrovské rozpory uvnitř Andského společenství, protože státy, které se jednání neúčastnily (Venezuela, Bolívie) chápaly tato bilaterální jednání jako hrozbu pro Andské společenství. Vnitřní spory se během jednání ještě vyostřily a po uzavření smlouvy o volném obchodu mezi Peru a USA v dubnu 2006 vypukly naplno.⁷⁶ Venezuelský prezident Hugo Chávez v reakci na podpis této dohody označil Andské společenství za mrtvé a oznámil úmysl z něj vystoupit.⁷⁷ Stejně rozhořčení projevila i Bolívie, která však nakonec z Andského společenství nevystoupila. V té době už byla dokončena i jednání mezi Kolumbií a Spojenými státy a jejich smlouva o volném obchodu byla podepsána v listopadu 2006. Jednání mezi Ekvádorem a Spojenými státy však byla v březnu 2006

⁷³ Nový zákon se nazýval Andean Trade Promotion and Drug Eradication Act (ATPDEA) a byl schválen 2. srpna 2002. Viz Andské společenství (<http://www.comunidadandina.org>).

⁷⁴ Viz Export.gov – Helping U.S. Companies Export (http://www.export.gov/fta/fta_negotiation_andean.asp).

⁷⁵ Viz Andské společenství (<http://comunidadandina.org>).

⁷⁶ Dohoda o volném obchodu mezi Peru a USA byla podepsána 12. dubna 2006. Viz Office of the United States Trade Representative (<http://www.ustr.gov>).

⁷⁷ Viz Baribeau, S.: *Chavez: Venezuela to withdraw from Andean Community of Nations*, on-line text (<http://www.venezuelanalysis.com/news/1706>).

přerušena, aniž by dospěla ke zdárnému konci.⁷⁸ Ani jedna z těchto dohod o volném obchodu ale dosud nevstoupila v platnost, stále se čeká na splnění povinností ze strany Peru a Kolumbie stanovených v dohodě.

Kvůli významné asymetrii ve vzájemných vztazích mezi Andským společenstvím a USA to jsou Spojené státy, kdo si určuje podmínky vyjednávání. Ačkoliv se tedy Andské společenství při jednání s USA snaží aplikovat svou společnou zahraniční politiku, USA jednání s Andským společenstvím jako celkem nejsou nakloněny a preferují buď bilaterální jednání nebo jednání jen s určitou skupinou andských států. Při jednání s USA se tedy Andskému společenství navzdory vyvinutému úsilí nedaří aplikovat Společnou zahraniční politiku, protože Spojené státy takový způsob jednání neakceptují a samy si vybírají partnery pro jednání. V tomto případě tedy nemůžeme konstatovat, že vznik Andského společenství pomohl pozici andských států při jednání s USA.

4.4.2. JEDNÁNÍ O FTAA

O možnosti vytvoření zóny volného obchodu, která by pokrývala celou západní hemisféru, se začalo uvažovat na počátku devadesátých let, kdy přišel americký prezident George H. Bush s návrhem Iniciativy pro Ameriky.⁷⁹ Reálněji se však projekt hemisferické zóny volného obchodu začal rýsovat až po nástupu Billa Clintona do prezidentského křesla USA v roce 1992. O projektu vytvoření Zóny volného obchodu Amerik (FTAA)⁸⁰ bylo rozhodnuto na Prvním summitu Amerik v Miami v prosinci 1994. Tohoto summitu se zúčastnilo celkem třicet čtyři hlav amerických států, výjimkou byla pouze Kuba.⁸¹ Jednání o vzniku FTAA byla formálně zahájena na druhém summitu Amerik v chilském Santiagu v dubnu 1998. Na ministerském summitu opět v Miami v listopadu 2003 byl stanoven princip, že budoucí FTAA bude komplementární s bilaterálními a subregionálními dohodami.⁸² Jednání však byla kvůli naprosto odlišným postojům některých států, především Brazílie a USA, které jednáním v závěrečné fázi spolupředsedaly, přerušena a zóna volného obchodu obou Amerik dosud vytvořena nebyla.

⁷⁸ Dohoda o volném obchodu mezi Kolumbií a USA byla podepsána 22. listopadu 2006. Viz Office of the United States Trade Representative (<http://www.ustr.gov>).

⁷⁹ Enterprise for the Americas Initiative byla vyhlášena v červnu 1990 a jejím konečným cílem byl vznik zóny volného obchodu, která by pokrývala celou západní polokouli. Viz Smith, T. H.: *Talons of the Eagle: Dynamics of U.S. – Latin American Relations*, s. 264.

⁸⁰ Free Trade Area of the Americas – FTAA), ve španělsky mluvících zemích se používá zkratka ALCA – Área de libre comercio de las Américas).

⁸¹ Viz Smith, T.H.: *Talons of the Eagle: Dynamics of U.S. – Latin American Relations*, s. 266-268.

⁸² Viz *Ministerial Declaration of Miami*.

Představitelé Andského společenství se ještě před oficiálním zahájením jednání rozhodly, že Andské společenství bude během jednání vystupovat jako blok a bude prezentovat své společné postoje. Poprvé vystupovalo Andské společenství jako celek na ministerském summitu v San José v Kostarice v březnu 1998,⁸³ kde byly vytvořeny jednotlivé vyjednávací skupiny. Andskému společenství se podařilo získat předsednictví ve třech vyjednávacích skupinách z devíti. Navíc se Andské společenství podílelo i na předsednictví celých jednání, kdy v období od května 2001 do konce října 2002, předsedal jednáním Ekvádor.⁸⁴ Andské společenství obecně s vytvořením FTAA souhlasilo, pro andské státy však bylo důležité, aby budoucí dohoda poskytovala „nezbytné podmínky pro spravedlivý rozvoj andských států s ohledem na jejich různý stupeň rozvoje a rozdílnou velikost jejich ekonomik.“⁸⁵

Situace ohledně společného postoje Andského společenství se nicméně začala rychle komplikovat. V únoru 1999 nastoupil do prezidentského úřadu ve Venezuele Hugo Chávez, jehož postoj k FTAA se diametrálně odlišoval od postoje ostatních členských států Andského společenství. Hugo Chávez se již na summitu v kanadském Quebecu v dubnu 2001 nepřipojil k části závěrečné deklarace, ve které bylo stanoveno vstoupení smlouvy o FTAA v platnost nejpozději do prosince 2005.⁸⁶ Postupem času se postoje venezuelského prezidenta Cháveze změnilly na jednoznačnou opozici vůči FTAA, kdy Chávez začal celý projekt zcela odmítat a dokonce přišel i se svou vlastní iniciativou, která měla podle jeho názoru představovat alternativu k FTAA.⁸⁷

Zatímco čtyři státy Andského společenství (Bolívie, Ekvádor, Kolumbie a Peru) postupovaly při jednáních o FTAA jednotně, Venezuela zaujímal svá vlastní stanoviska, která se od ostatních členských států velmi odlišovala. Ačkoliv se Andské společenství snažilo postupovat společně a vystupovat jako jeden hlas, nepodařilo se mu společnou zahraniční politiku kvůli postojům Venezuely aplikovat. Bolívie, Kolumbie, Ekvádor a Peru

⁸³ Viz Rico Frontaura, V.: *La coordinación e la negociación conjunta de los países de la Comunidad Andina en el marco del ALCA y la OMC*, s. 8.

⁸⁴ Na ministerském setkání v San José bylo vytvořeno celkem devět vyjednávacích skupin, jejichž předsednictví bylo určeno na dobu 18 měsíců. Andské společenství získalo předsednictví ve skupinách jednajících o přístupu na trh (Kolumbie), právech duševního vlastnictví (Venezuela) a hospodářské soutěži (Peru). Viz *Ministerial Declaration of San Jose*.

⁸⁵ Viz *Thirteenth Andean Presidential Council. Act of Carabobo*.

⁸⁶ Viz *Declaration of Quebec City*.

⁸⁷ Jednalo se o tzv. Bolívarskou alternativu pro Ameriky (Alternativa Bolivariana para las Americas – ALBA). Tento projekt byl v roce 2004 sice zčásti realizován, ale žádnou větší podporu nemá. Jeho členy jsou v současnosti Honduras, Nikaragua, Kuba, Bolívie, Venezuela a Dominika. Viz Suggett, J.: *Venezuela Proposes New Regional Currency During ALBA Summit*, on-line text (<http://www.venezuelanalysis.com/news/3994>).

sice prezentovaly své společné postoje a až do konce jednání zachovávaly dohodnutý formát jednání, ale Venezuela se od Andského společenství naprosto odchýlila a během jednání vystupovala samostatně s názory zcela opačnými než měly ostatní členské státy Andského společenství.

Aplikaci společné zahraniční politiky při jednáních o Zóně volného obchodu Amerik je tedy možné označit za nepřilíš úspěšnou. Zatímco počátky jednání a ministerský summit v San José, který zahájení jednání předcházela, byl pro Andské společenství úspěšný, o pokračování jednání v dalších letech se toto již úplně říci nedá. Čtyři státy Andského společenství sice dál pokračovaly v aplikaci společné zahraniční politiky, Venezuela se však od společného postoje distancovala. Nicméně nehledě na postoj venezuelského prezidenta Cháveze a jeho opozici k jakýmkoliv jednáním o FTAA se ostatním státům Andského společenství podařilo po celou dobu jednání o FTAA držet se společného postoje a aktivně se podílet na jednáních, což je nutné považovat za úspěch. V případě FTAA lze tedy konstatovat, že se členskými státy Andského společenství (s výjimkou Venezuely) podařilo alespoň částečně prostřednictvím společného jednání zlepšit svou pozici při jednáních.

4.4.3. ZÁVĚR

V případě vztahů Andského společenství se Spojenými státy americkými je možné konstatovat, že se dařilo aplikovat společnou zahraniční politiku jen ve velmi omezené míře. Spojené státy totiž celkově preferovaly bilaterální jednání s jednotlivými andskými státy. Při jednáních o prodloužení Andského obchodní preferenční aktu sice státy Andského společenství postupovaly jednotně, ale později při jednáních o oblastech volného obchodu s USA, které nakonec vyústily v podpis dohod o volném obchodu mezi USA a Peru a Kolumbií, se jednalo bilaterálně. Toto bilaterální jednání navíc přispělo k vyostření sporů uvnitř Andského společenství, které nakonec vyústilo ve vystoupení Venezuely. V případě jednání o volném obchodu tedy nelze příliš mluvit o aplikaci společné zahraniční politiky, protože Spojené státy jednaly se státy Andského společenství bilaterálně a samotná existence Andského společenství a jeho společné zahraniční politiky neměla na jednání s USA příliš velký vliv. Nicméně je možné považovat za úspěch společné vystupování čtyř členů Andského společenství, když se snažily zajistit prodloužení a rozšíření Andského obchodního preferenční aktu.

V případě jednání o FTAA se ještě více projevovaly odlišné postoje Venezuely na jedné straně a ostatních států Andského společenství na straně druhé. Zatímco zpočátku Andské společenství vystupovalo jako jeden hlas, po nástupu Huga Cháveze k moci ve Venezuely

došlo ke změně postoje Venezuely k FTAA a k odpoutání se od ostatních členských států. Ačkoliv Andské společenství původně chtělo vystupovat jako jeden hlas, nakonec vystupovalo jako čtyři státy Andského společenství a Venezuela, jejichž postoje byly velmi odlišné. Nicméně i přes tento rozpor se zbylým státům Andského společenství (bez Venezuely) podařilo aplikovat společné postoje a vystupování jako celek jim pomohlo získat větší vliv při jednáních o FTAA.

4.5. ANDSKÉ SPOLEČENSTVÍ A EVROPSKÁ UNIE

Tato podkapitola se věnuje vztahům Andského společenství s Evropskou Unií, která představuje pro Andské společenství nejvýznamnějšího aktéra nacházejícího se mimo americký kontinent. Kapitola je rozdělena na několik částí, kdy je analyzován vývoj vztahů mezi oběma aktéry až do současnosti a význam, jaký představují tato jednání s Unií pro andské státy.

Na začátek je nutné říci, že stejně jako vztahy Andského společenství s USA, tak i vztahy s Evropskou Unií jsou poznamenány obrovskou asymetrií, která mezi oběma aktéry v politické i ekonomické rovině panuje. Zatímco pro Andské společenství je Unie druhým největším obchodním partnerem (po USA), když do EU v roce 2007 směřovalo téměř 16,5 procenta veškerého exportu Andského společenství, naopak tento údaj představuje pouze 0,5 procenta exportu EU.⁸⁸ Tato asymetrie se silně projevuje při veškerých jednáních mezi oběma aktéry a je vlastně určující pro vztahy mezi Andským společenstvím a EU, kdy pro Andské společenství jsou vztahy s EU velmi důležité, obráceně to však v ekonomické ani politické rovině příliš neplatí.

4.5.1. JEDNÁNÍ O KOOPERAČNÍ DOHODĚ

V sedmdesátých a osmdesátých letech 20. století se vztahy mezi Andským paktem a Evropskými společenstvími odehrávaly především v ekonomické rovině a nebyly nijak intenzivní. Nicméně již v roce 1983 byla podepsána první dohoda o spolupráci mezi oběma bloky.⁸⁹

Užší vztahy mezi oběma aktéry se začaly rozvíjet až v letech devadesátých. Vztahy mezi Evropskou Unií a Andským společenstvím jsou založeny na čtyřech základních

⁸⁸ Viz *EU Bilateral Trade and Trade with the World: Andean Community*, DG Trade (http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113469.pdf).

⁸⁹ Viz Grisanti, L. S.: *El nuevo interregionalismo trasatlántico: La asociación estratégica Unión Europea – América Latina*, s. 75.

mechanismech, které představují politický dialog, rámcová dohoda o spolupráci, zvláštní dialog o boji proti drogám a andský všeobecný systém preferencí.⁹⁰ V roce 1992 byla podepsána Rámcová dohoda o spolupráci⁹¹ a v červnu 1996 byl prostřednictvím Římské deklarace⁹² zahájen politický dialog mezi Andským společenstvím a Evropskou Unií. Evropská Unie se snaží podporovat subregionální integraci andských států, a proto upřednostňuje jednání s Andským společenstvím jako celkem, pokud je to možné.

V ekonomické oblasti mají čtyři andské státy preferenční přístup na trh EU již od roku 1990 prostřednictvím andského všeobecného systému preferencí, který má andským státům, stejně jako v případě Andského obchodního preferenčního aktu ve Spojených státech, pomoci při boji proti drogám. Tento mechanismus se původně vztahoval pouze na Bolívii, Kolumbii, Ekvádor a Peru, ale v roce 1995 byl rozšířen také na Venezuelu.⁹³

Cílem Andského společenství je vyjednat asociační dohodu, jejíž součástí by byla i dohoda o volném obchodu, která by nahradila současný mechanismus a andským státům by zajišťovala stabilní přístup na evropský trh. Andské společenství se k tomuto cíli mírně přiblížilo po Druhém summitu nejvyšších představitelů EU a Latinské Ameriky a Karibiku v Madridu v květnu 2002, kde se oba aktéři domluvili na zahájení jednání o Dohodě o politickém dialogu a spolupráci, která měla představovat jakýsi předstupeň před asociační dohodou. Dohoda o politickém dialogu a spolupráci byla podepsána v prosinci 2003 opět v Římě.⁹⁴ Při jednáních s EU se Andské společenství snažilo vystupovat jednotně a zpočátku se mu to poměrně dobře dařilo. Navíc i Evropská Unie preferovala jednání s celým blokem a podporovala další hlubší integraci Andského společenství, kterou představuje i zavedení společné zahraniční politiky.

4.5.2. JEDNÁNÍ O ASOCIAČNÍ DOHODĚ

Jednání o asociační dohodě obsahující dohodu o volném obchodu, jejímž cílem je prohloubit ekonomické a politické vztahy mezi oběma bloky, měla být zahájena během roku 2006. Kvůli vnitřním problémům Andského společenství, konkrétně kvůli vystoupení Venezuely a hrozbě Bolívie o vystoupení, byla jednání zahájena až v červnu 2007.⁹⁵

⁹⁰ Viz Ramírez Díaz, K.: *Trade Relations between the European Union and Latin America, with Special Reference to MERCOSUR and the Andean Community*, s. 17.

⁹¹ Viz Casas Gragea, A. M.: *International Economic Policy in the New Regional Integration of the Americas: The Andean Community Case*, s. 132.

⁹² Oficiální název je Společná deklarace o politickém dialogu (Joint Declaration on the Political Dialogue), která byla podepsána 30. června 1996.

⁹³ Viz Nogueira, U. - Taccone, J. J.: *Andean Report*, s. 85.

⁹⁴ Viz Andské společenství (<http://comunidadandina.org>).

⁹⁵ Viz Portál Evropské Unie (<http://europa.eu/>).

Původním cílem bylo dokončit jednání na dalším summitu EU se zeměmi Latinské Ameriky a Karibiku v květnu 2008 v Peru, ale k tomu kvůli pozdnímu zahájení jednání a vnitřním problémům Andského společenství nedošlo a předběžné datum dokončení jednání bylo posunuto na rok 2009. Asociační dohoda, která je v jednání, má tři základní pilíře – politický pilíř, obchod a spolupráci.⁹⁶

Jednání o asociační dohodě jsou však velmi silně poznamenána vnitřními problémy Andského společenství a zatím není vůbec zřejmé, zda a kdy se je podaří dokončit. Po vystoupení Venezuely z Andského společenství a výrocích bolivijského prezidenta Evo Moralese o možném následování Venezuely, byla jednání mezi EU a Andským společenstvím na čas přerušena, protože vůbec nebylo zřejmé, zda bude možné ještě s někým jednat. Andskému společenství se nicméně tuto největší krizi podařilo víceméně ustát a alespoň zčásti se znovu konsolidovat, aby mohla být jednání znovu zahájena. EU je ale při jednáních s Andským společenstvím velmi obezřetná a bedlivě sleduje všechna jeho vnitřní jednání, která stále dávají jasně najevo, že krize Andského společenství není zdaleka překonaná.

Jednání s Evropskou Unií byla poznamenána vnitřní krizí Andského společenství jednoznačně nejvíce ze všech probíhajících jednání. Evropská Unie vždy upřednostňovala jednat s Andským společenstvím jako celkem, aby tak dále podporovala jeho hlubší integraci, nicméně vystoupení Venezuely a krize, ve které se Andské společenství ocitlo, poznamenala vzájemná jednání natolik, že EU ztratila důvěru ve schopnosti Andského společenství takováto jednání vést. Andské společenství se sice snaží v jednáních o asociační dohodě dále pokračovat, ale Evropská Unie začíná být poměrně skeptická a uvažuje i o jiných možnostech, než je jednání s celým Andským společenstvím. I Andské společenství si uvědomuje hloubku krize, ve které se ocitlo a snaží se najít řešení. Nicméně v této chvíli dále sílí spory uvnitř Andského společenství a Kolumbie a Peru zvažují zahájení bilaterálních jednání s EU, protože nejsou spokojeny s dosavadním pomalým průběhem jednání. Tento přístup ale jednoznačně odmítá bolivijský prezident Morales. Andské společenství nicméně vydalo prohlášení o zájmu pokračovat v jednáních o asociační dohodě jako blok, ovšem v případě že to nebude možné, je zde zakotven i přechod na bilaterální jednání některých členských států.⁹⁷

⁹⁶ Viz Ehlers *highlights consolidation of the CAN and EU opening in negotiation*, tisková zpráva Andského společenství ze 17. května 2008, on-line text.

⁹⁷ Viz *Andean countries put their discrepancies on hold and decide to try to salvage their negotiations with the EU*, tisková zpráva Andského společenství ze 14. října 2008, on-line text.

4.5.3. ZÁVĚR

Vztahy Andského společenství s Evropskou Unií mají poměrně dlouhou historii, nicméně až do devadesátých let nebyly příliš intenzivní. Při jednáních s EU však státy Andského společenství vystupovaly jednotně a EU je v tomto podporovala.

V rámci vztahů s Evropskou Unií se poměrně dařila aplikace společné zahraniční politiky a v tomto případě představoval vznik Andského společenství jednoznačný přínos pro postavení andských států v mezinárodních vztazích, protože Evropská Unie projekt Andského společenství podporovala a jeho členským státům vycházela ve společných jednáních dvou bloků vstříc. Nicméně situace se značně zkomplikovala po vystoupení Venezuely z Andského společenství stejně jako po problematických prohlášeních bolivijského prezidenta, kdy EU vyjednávání s Andským společenstvím přerušila. Jednání sice byla znovu navázána, ale provází je velká nejistota na obou stranách. V současnosti Kolumbie a Peru zvažují odstoupení od aplikace společné zahraniční politiky a přestoupení na bilaterální jednání, která jim podle jejich názoru zajistí rychlejší přijetí asociační dohody a tím i přístup na evropský trh.

4.6. ZHODNOCENÍ

V jednáních Andského společenství s těmito aktéry můžeme najít několik společných znaků. V první řadě se zde vyskytují limity vycházející ze samotné koncepce společné zahraniční politiky, jejíž aplikace vyžaduje konsensus mezi členskými státy Andského společenství. Zájmy jednotlivých andských států se ale liší, tudíž veškerá jednání na mezinárodním poli jsou provázena vnitřními neshodami Andského společenství, které mají často za následek nedodržení společné zahraniční politiky a samostatné jednání některého členského státu.

Další problém představuje asymetričnost v některých jednáních, v našem případě především při jednáních s Evropskou Unií a Spojenými státy americkými, ale tento jev můžeme zčásti najít i ve vztazích s Mercosurem. Andské společenství v těchto případech není ten, kdo určuje, o čem se bude jednat, a stejně tak nerozhoduje ani o formátu jednání. Pokud tedy nejsou zmínění aktéři (jako v případě USA) příliš ochotní jednat s Andským společenstvím jako celkem, možnost aplikace Společné zahraniční politiky je omezena. Nicméně i v tomto případě mohou státy Andského společenství zastávat společná stanoviska a domlouvat se na společném postupu.

Andské společenství se při jednáních se všemi výše zmíněnými aktéry snažilo aplikovat svou společnou zahraniční politiku, která však nebyla vždy úspěšná. Nicméně je možné pozitivně zhodnotit jednání Andského společenství s Mercosurem, Chile a Mexikem, která sice byla mnohdy poznamenána problémy při aplikaci společné zahraniční politiky, nakonec se však Andskému společenství podařilo dospět ke kýženému výsledku, který měl pozitivní dopad na andské státy. Složitější je hodnotit vystupování Andského společenství při jednáních o FTAA, kde se Andské společenství sice snažilo vystupovat jednotně, ale je možné mluvit pouze o jednotném postoji Kolumbie, Ekvádoru, Peru a Bolívie. Venezuela se od společného postoje ostatních států Andského společenství naprosto odchýlila a její postoj k vytvoření FTAA byl velmi negativní.

Jednání s Evropskou Unií a Spojenými státy jsou poznamenána silnou asymetrií, nicméně průběh obou jednání je zcela odlišný. Zatímco Spojené státy preferují bilaterální jednání s jednotlivými andskými státy, tudíž aplikace společné zahraniční politiky byla limitovaná, Evropská Unie dávala přednost jednáním s Andským společenstvím jako celkem a podporovala jeho další hlubší integraci. V případě EU se ale kvůli vnitřní krizi Andského společenství začíná uvažovat o změně formátu jednání a přechod na jednání pouze s některými členskými státy. Nicméně i přes současnou situaci je jednoznačně možné říci, že vznik Andského společenství měl příznivý vliv na postavení andských států při jednáních s Evropskou Unií, protože EU od počátku upřednostňovala jednání s Andským společenstvím jako blokem a podporovala další integraci andských států.

5. UNIE JIHOAMERICKÝCH NÁRODŮ (UNASUR)

Tato kapitola navazuje na předchozí kapitolu týkající se vnějších vztahů Andského společenství, protože dále rozvíjí analýzu vztahů a vyjednávacích procesů mezi aktéry jihoamerického regionu, jejichž sblížení nakonec vedlo až k vytvoření Unie jihoamerických národů (UNASUR). První část této kapitoly je věnována myšlence vytvoření jihoamerické zóny volného obchodu, která se začala výrazněji objevovat v devadesátých letech 20. století. Druhá část je potom věnována vytvoření Jihoamerického společenství národů a cestě, která mu předcházela. Třetí část této kapitoly se zaměřuje na nově vzniklou Unii jihoamerických národů (UNASUR), která je nástupcem dříve vytvořeného Jihoamerického společenství národů. V této kapitole bude zkoumán proces, který vedl k vytvoření tohoto regionálního integračního uskupení a význam Andského společenství při jednáních o vytvoření UNASUR, stejně jako jeho funkci při reálném budování tohoto regionálního uskupení.

5.1. MYŠLENKA JIHOAMERICKÉ ZÓNY VOLNÉHO OBCHODU

S integrací v Andském regionu souvisí i možnost vzniku jihoamerického integračního uskupení. Myšlenka vytvoření zóny volného obchodu, která by zahrnovala celou Jižní Ameriku, se znovu objevuje v devadesátých letech 20. století a státem, který ji nejvíce prosazoval, byla Brazílie. Ta prosazovala vytvoření zóny volného obchodu zahrnující celý kontinent mimo jiné proto, aby tak získala větší vliv v regionu a zajistila si pozici regionálního hegemonu, na kterou vždy aspirovala. Brazílie podala oficiálně návrh na vytvoření Jihoamerické zóny volného obchodu (SAFTA)⁹⁸ v dubnu 1994. Cílem bylo vytvořit zónu volného obchodu pro celou oblast Jižní Ameriky s výjimkou Guyany a Surinamu.⁹⁹ Tato oblast měla vzniknout postupně v průběhu deseti let.¹⁰⁰

Projekt SAFTA vypadal jeden čas poměrně pravděpodobně, protože v té době už začalo docházet ke sblížení Mercosuru a Andského společenství, které bylo projektu Jihoamerické zóny volného obchodu nakloněno. Tyto dva bloky měly spolu s Chile tvořit SAFTA. Chile v té době navíc již bylo přidruženým členem Mercosuru. Nicméně jak už je popsáno výše, po podpisu Rámcové dohody mezi Mercosurem a Andským společenstvím v roce 1998 se

⁹⁸ V literatuře se užívá jak anglické zkratky SAFTA (South American Free Trade Area), tak i jejího španělského protějšku ALCSA (Area de Libre Comercio de Sudamérica).

⁹⁹ Guyana a Surinam nejsou běžně řazeny do oblasti Jižní Ameriky, i když geograficky tam patří. Z historických a kulturních důvodů jsou buď řazeny k oblasti Karibiku, nebo stojí úplně mimo. Guyana je bývalou britskou kolonií a Surinam je bývalou holandskou kolonií. Úředním jazykem nejsou španělština ani portugalština jako ve zbytku Jižní Ameriky, nýbrž angličtina a holandština.

¹⁰⁰ Viz Smith, T.H: *Talons of the Eagle: Dynamics of U.S. – Latin American Relations*, s. 335-336.

jednání dostala do potíží. Kromě neshod ohledně preferenčních tarifů byla důvodem přerušení jednání i ekonomická krize v Brazílii v roce 1999, která přinutila Brazílii soustředit se na domácí ekonomické problémy. Brazílie sice pokračovala v jednáních s Andským společenstvím o zóně volného obchodu sama (ostatní státy Mercosuru jednání přerušily), ale vznik SAFTA byl odložen.

5.2. JIHOAMERICKÉ SPOLEČENSTVÍ NÁRODŮ

Myšlenka vytvoření zóny volného obchodu Jižní Ameriky však nezemřela, naopak se k ní jihoamerické státy opět brzy vrátily. Na návrh vytvoření zóny volného obchodu, která by pokrývala celý jihoamerický kontinent totiž navázal projekt vytvoření Jihoamerického společenství národů (CSN).¹⁰¹ Pro vytvoření Jihoamerického společenství národů byly určující summity prezidentů jihoamerických států, které se začaly konat na návrh Brazílie v roce 2000. Historicky první summit jihoamerických prezidentů se uskutečnil na přelomu srpna a září 2000 v brazilském hlavním městě Brasílii. Mezi tématy, o kterých se v Brasílii hovořilo, byl i rozvoj obchodu v Jižní Americe. Brazílie navíc na tomto summitu představila projekt vytvoření infrastruktury, která by propojovala státy Jižní Ameriky.¹⁰²

Po nástupu nového brazilského prezidenta Luly k moci v lednu 2003, který stavěl Jižní Ameriku jako jednu z nejvyšších priorit, se jednání urychlila.¹⁰³ Dále probíhala jednání mezi představiteli Mercosuru a Andského společenství a v pořadí třetí summit jihoamerických prezidentů konaný v prosinci 2004 v peruánském Cuzcu znamenal skutečný přelom v jednáních o jihoamerické integraci. Prostřednictvím Deklarace z Cuzca bylo politicky vytvořeno Jihoamerické společenství národů (CSN), které má být vytvářeno postupnou konvergencí Mercosuru, Andského společenství a Chile spolu s Guyanou a Surinamem.¹⁰⁴ Zařazení Guyany a Surinamu do projektu jihoamerické integrace je zajímavé, protože tyto dva státy se většinou k Jižní Americe neřadí. Nicméně díky začlenění těchto dvou států má budoucí integrační uskupení skutečně zahrnovat všechny státy, které se na území Jižní Ameriky nacházejí.

¹⁰¹ Španělsky Comunidad Suramericana de Naciones (CSN).

¹⁰² Viz Burges, S.W.: *Without Sticks or Carrots: Brazilian Leadership in South America During the Cardoso Era, 1992 – 2003*, s. 34-37.

¹⁰³ Viz Hirst, M. – Soares de Lima, M. R.: *Brazil as an intermediate state and Regional Power: action, choice and responsibilities*, s. 30-31.

¹⁰⁴ Viz *Cusco Declaration*.

5.3. UNASUR

Po vzniku Jihoamerického společenství národů se uskutečnila další série summitů jihoamerických prezidentů. Jedním z nich byl i jihoamerický energetický summit, který se konal v dubnu 2007 na venezuelské Isla Margarita. Jihoamerické společenství národů bylo na tomto vrcholném setkání přejmenováno na Unii jihoamerických národů (UNASUR). Smlouva zakládající UNASUR byla podepsána o rok později, v květnu 2008.¹⁰⁵ Členy UNASUR jsou všechny státy Jižní Ameriky (Argentina, Bolívie, Brazílie, Ekvádor, Chile, Kolumbie, Guyana, Paraguay, Peru, Surinam, Uruguay, Venezuela). Smlouva o vzniku UNASUR však dosud nevstoupila v platnost, k tomu dojde, až bude ratifikována alespoň devíti státy.

Ačkoliv původním státem, který projekt jihoamerické zóny volného obchodu navrhl, byla Brazílie, Andské společenství sehrálo při vytváření UNASUR významnou roli. Hybatelem celého projektu totiž byla jednání mezi Andským společenstvím a Mercosurem o zóně volného obchodu, která vytvoření celého projektu umožnila. Přerušování jednání mezi těmito bloky v roce 1999 vedlo k dočasnému odložení projektu zóny volného obchodu Jižní Ameriky. Naopak jejich opětovné otevření a konečné podpisy dohod mezi členskými státy Mercosuru a Andského společenství v roce 2003 daly impuls pro další jednání o vytvoření regionálního integračního uskupení. Chile totiž v té době již mělo uzavřenou dohodu o volném obchodu s Mercosurem i s andskými státy.¹⁰⁶ V prosinci 2004 bylo politicky vytvořeno Jihoamerické společenství národů (později přejmenované na UNASUR), které mělo dát vznik zóně volného obchodu v Jižní Americe. Do projektu však byly zařazeny i Guyana a Surinam, což proces integrace v Jižní Americe zpomaluje. K formování UNASUR má totiž dojít postupnou konvergencí Mercosuru s Andským společenstvím a s Chile, spolu s Guyanou a Surinamem. Zatímco konvergence mezi prvními třemi subjekty byla již zahájena a nachází se na určité úrovni, Guyana a Surinam se kvůli svému výjimečnému postavení v Jižní Americe do celého projektu teprve budou zapojovat.

Institucionální struktura UNASUR je tvořena čtyřmi hlavními orgány, kterými jsou Rada hlav států a vlád, Rada ministrů zahraničních věcí, Rada delegátů a Generální sekretariát. Rada hlav států a vlád je nejvyšším orgánem UNASUR a určuje základní linie, kterými se má UNASUR ubírat, a jeho priority. Schází se jedenkrát ročně, případně

¹⁰⁵ Zkratka UNASUR vychází ze španělského názvu Unión de Naciones Suramericanas. Smlouva zakládající UNASUR byla podepsána 23. května 2008 v Brasílii. Viz Cardona, D.: *El ABC de UNASUR: Doce Preguntas y Respuestas*, s. 20.

¹⁰⁶ Viz Salazar Zárate, V.: *La Convergencia entre la CAN y el MERCOSUR, y la naciente UNASUR: Luz al Final del Camino?*, s. 95.

mimořádně. Dočasné předsednictví UNASUR se postupně střídá mezi všemi členskými státy v abecedním pořadí a trvá vždy jeden rok. Úkolem předsednického státu je především příprava agendy pro setkání Rady hlav států a vlád, reprezentace UNASUR na mezinárodním poli a podpisy mezinárodních smluv za UNASUR. K vystupování ve jménu UNASUR navenek však předsednický stát vždy musí předem získat pověření od Rady hlav států a vlád.

Rada ministrů zahraničních věcí, jež se schází jednou za šest měsíců, má za úkol především přijímat rezoluce, kterými budou implementována rozhodnutí Rady hlav států a vlád, a koordinovat pozice v ústředních tématech týkajících se jihoamerické integrace. Rada delegátů dále navazuje na práci Rady ministrů zahraničních věcí a má také za úkol zajistit kompatibilitu mezi akcemi UNASUR a ostatními regionálními a subregionálními integračními procesy. Posledním orgánem je Generální sekretariát, který sídlí v ekvádorském Quitu a jehož úkolem je především podpora ostatních orgánů UNASUR.¹⁰⁷ V budoucnu ještě zakládající smlouva počítá s vytvořením Jihoamerického parlamentu, který by měl sídlit v bolivijské Cochabambě.¹⁰⁸ Veškerá legislativa UNASUR je přijímána výhradně konsensem.

Při zakládání UNASUR byly vytyčeny velmi ambiciózní cíle, kterých má toto uskupení dosáhnout. Cílem UNASUR je integrace jihoamerických států v kulturní, sociální, ekonomické a politické oblasti. Jedná se o širokou škálu aktivit od společného vystupování na mezinárodním poli, přes finanční integraci, ochranu životního prostředí, boj s organizovaným zločinem až po ekonomickou a obchodní spolupráci.¹⁰⁹ UNASUR si tedy neklade za hlavní cíl integraci pouze v ekonomické oblasti, naopak jeho cíle jsou velmi komplexní.

UNASUR má čistě mezivládní charakter a rozhoduje se zde pouze konsensem, tudíž bude naplňování výše zmíněných cílů velmi obtížné. Najít konsensus mezi dvanácti různě velkými státy s odlišnými zájmy, bude jistě představovat velký problém.

UNASUR zatím nemá přesnou koncepci svého dalšího rozvoje, prioritami tedy v současné době je dokončit ratifikaci zakládající smlouvy, aby mohla vstoupit v platnost a poté určit přesnou agendu. Vzhledem k tomu, že toto integrační uskupení v sobě zahrnuje i jiné integrační procesy, bylo nutné přijmout opatření, která by tyto procesy od sebe odlišila. Ne každý projekt Andského společenství nebo Mercosuru může být považován za projekt UNASUR, ale některé projekty Andského společenství nebo Mercosuru mohou být rozšířeny

¹⁰⁷ Viz *Tratado Constitutivo de la Unión de Naciones Suramericanas*, Článek 4-10.

¹⁰⁸ Jihoamerický parlament má být začleněn do institucionální struktury pomocí dodatkového protokolu. Návrh na jeho vytvoření, ve kterém bude specifikováno jeho složení a kompetence, má být připraven do dalšího setkání Rady hlav států a vlád. Viz Solón, P.: *Reflexiones a Mano Alzada sobre el Tratado de UNASUR*, s. 17.

¹⁰⁹ Viz *Tratado Constitutivo de la Unión de Naciones Suramericanas*, Článek 2-3.

i na ostatní státy Jižní Ameriky a mohou se stát projekty UNASUR. O tomto kroku rozhoduje Rada hlav států a vlád, která může schválit některé projekty těchto integračních uskupení a přijmout je za své, pokud jsou v souladu s cíli UNASUR. S přijetím agendy souvisí i princip z prostředí Evropské Unie známý jako variabilní geometrie, který je taktéž zakotven v zakládající smlouvě. Poté, co je projekt jednomyslně schválen, mohou ho začít implementovat minimálně tři členské státy a ostatní členové se mohou kdykoliv přidat. Členské státy si přitom mohou vybrat, zda se chtějí do projektu zapojit úplně nebo z části.¹¹⁰

Ačkoliv se UNASUR v současnosti nachází v úplných počátcích své existence, je možné říci, že jeho vytvoření je významným krokem směrem k hlubší integraci celé Jižní Ameriky a může představovat počátek nové etapy regionální integrace v Jižní Americe. Jeho další vývoj však záleží především na politické vůli jihoamerických států k další integraci. Ačkoliv všechny členské státy deklarují snahu pokračovat v rozvoji tohoto integračního uskupení, až čas ukáže, zda je tato deklarovaná podpora skutečná. Otázkou také je, jak se podaří skloubit ambiciózní cíle UNASUR s jeho jednomyslným rozhodováním, a jakým způsobem se podaří toto integrační uskupení uvést do chodu.

5.4. ZÁVĚR

Projekt zóny volného obchodu, která by se rozkládala na území Jižní Ameriky znovu představila Brazílie v roce 1994. Trvalo však několik let, než se o projektu mohlo začít reálněji uvažovat. Díky vývoji dvou subregionálních integračních uskupení, Mercosuru a Andského společenství, a jejich postupnému vzájemnému sblížování se projekt dostal na pořad jednání na vrcholných setkáních jihoamerických prezidentů. V prosinci 2004 bylo na summitu jihoamerických prezidentů v Cuzcu politicky vytvořeno Jihoamerické společenství národů, které bylo v dubnu 2007 přejmenováno na Unii jihoamerických národů. Smlouva zakládající UNASUR byla podepsána v květnu 2008 v Brasílii. Členy tohoto uskupení mají být všechny státy Jižní Ameriky, včetně Guyany a Surinamu. K postupnému vytváření UNASUR má dojít konvergencí mezi Andským společenstvím, Mercosurem a Chile a postupným zapojováním Guyany a Surinamu.

Vznik celého projektu umožnilo sblížování mezi Mercosurem a Andským společenstvím, které bylo zahájeno v roce 1997. Ačkoliv se jednání mezi Mercosurem a Andským společenstvím neobešla bez komplikací, nakonec došlo k podpisu dohod o volném obchodu mezi oběma bloky, které daly impuls k dalšímu jednání o vytvoření regionálního

¹¹⁰ Viz *Tratado Constitutivo de la Unión de Naciones Suramericanas*. Článek 13.

integračního uskupení. Po dalších setkáních jihoamerických prezidentů došlo v prosinci 2004 k politickému vytvoření Jihoamerického společenství národů. Další sblížení mezi Mercosurem a Andským společenstvím za účasti Chile, Guyany a Surinamu má vést k postupnému vytváření UNASUR. Otázkou však je, jak se tomuto cíli podaří dostát, protože v UNASUR se rozhoduje konsensem a ten není snadné mezi dvanácti jihoamerickými státy najít.

6. ZÁVĚR

Integrační aktivity v andském regionu se datují od počátku šedesátých let 20. století, kdy vzniklo Latinskoamerické sdružení volného obchodu, do kterého se postupně zapojily všechny státy andského regionu. Nespokojenost s pokrokem tohoto integračního uskupení a s jednáním, kterému se andským státům v LAFTA dostávalo, však vedla andské státy k založení vlastního subregionálního integračního projektu. Tímto projektem byl Andský pakt, který vznikl v roce 1969. Andský pakt přežil, i přes velkou vnitřní krizi v sedmdesátých letech, která vyústila až ve vystoupení Chile, a přes dlužnickou krizi v letech osmdesátých.

V devadesátých letech byl tento integrační projekt oživen a transformován a následně vzniklo Andské společenství národů. Byla vytvořena nová institucionální struktura a stanoveny nové ambiciózní cíle, kterými byl nejen vznik celní unie a společného trhu, ale také implementace společné zahraniční politiky. Navzdory příznivému vývoji Andského společenství na konci devadesátých let a na počátku 21. století ale došlo k hluboké vnitřní krizi Andského společenství, se kterou se tomuto integračnímu uskupení dosud nepodařilo vyrovnat. Tato krize byla způsobena především vystoupením Venezuely z Andského společenství v roce 2006.

Při analýze společné zahraniční politiky v další části této práce bylo zjištěno, že se jí dařilo Andskému společenství aplikovat s různými úspěchy. I přes jisté problémy se Andskému společenství dařilo využívat společné zahraniční politiky při jednáních s ostatními aktéry latinskoamerického regionu. V případě jednání se Spojenými státy americkými se nedařilo společnou zahraniční politiku příliš aplikovat především proto, že Spojené státy upřednostňovaly jednání s jednotlivými státy před jednáním s celým blokem. V případě jednání o vytvoření Zóny volného obchodu Amerik však byla situace rozdílná. Andské státy sice vystupovaly jako jeden blok, nicméně Venezuela, ačkoliv byla v té době členem Andského společenství, zastávala názory zcela opačné od zbylých států Andského společenství. Posledním aktérem, jehož vztahy s Andským společenstvím byly analyzovány, byla Evropská Unie. V tomto případě Andské společenství jednalo s Evropskou Unií pouze jako blok a začalo se přibližovat podpisu asociační dohody. K tomu však zatím nedošlo, protože po vystoupení Venezuely se Andské společenství dostalo do hluboké vnitřní krize, a jednání s EU byla přerušena. Nedávno byla jednání sice znovu otevřena, ale jejich úspěch je nejistý.

Ačkoliv se Andské společenství potýkalo s nemalými problémy, v této práci se podařilo potvrdit hypotézu, že tento integrační projekt pomohl andským státům při mezinárodních jednáních. V mnoha případech se Andskému společenství dařilo vystupovat jako jeden blok a tím se zlepšila jeho výchozí pozice při jednáních. Ačkoliv aplikaci společné zahraniční politiky mnohdy provázely obtíže, a jen zřídkakdy byla aplikace úplná, pomohla zlepšit postavení andských států při jednáních. Navzdory vnitřním problémům, se kterými se Andské společenství potýkalo a které měly často za následek samostatné jednání některého členského státu, se podařilo prostřednictvím společných vyjednávání nebo koordinací postojů dosáhnout lepšího postavení andských států na mezinárodním poli.

Na tuto problematiku navazuje i poslední kapitola, která pojednává o nových integračních snahách v Jižní Americe vedoucích k vytvoření Unie jihoamerických národů. Vznik tohoto nového regionálního uskupení by nebyl možný, kdyby Andské společenství nepostupovalo jednotně při jednáních s Mercosurem a kdyby nedošlo k podpisu dohod o volném obchodu mezi oběma bloky. Bylo to totiž právě sbližování Andského společenství a Mercosuru, které umožnilo vznik nového integračního projektu, který zahrnuje všechny státy Jižní Ameriky.

Vytvoření nejprve Jihoamerického společenství národů v roce 2004 a poté UNASUR, je významnou událostí pro celý jihoamerický region a možným počátkem nové etapy regionální integrace v Jižní Americe. UNASUR představuje velmi ambiciózní integrační projekt, jehož cílem je postupná integrace jihoamerických států v kulturní, sociální, ekonomické a politické oblasti. Otázkou ale je, jak se tyto ambiciózní cíle podaří naplňovat. V UNASUR se totiž rozhoduje výhradně konsensem, což může výrazným způsobem komplikovat dosažení stanovených cílů. Na druhou stranu se jihoamerické státy pokusily vyhnout zablokování společných akcí tím, že na společných projektech není vyžadována účast všech členských států. Nicméně až čas ukáže, jak se podaří tento integrační projekt naplnit.

7. LITERÁRNÍ ZDROJE

7.1. SEKUNDÁRNÍ LITERATURA

Adamcová, L. – Gombala, I.: *Regionální ekonomická integrace v Asii, Africe a Latinské Americe*, Praha, VŠE 2001.

Adkisson, R.V.: *The Andean Group: Institutional Evolution, Intraregional Trade, and Economic Development*, *Journal of Economic Issues*, Vol 37, No 2, June 2003, pp. 371-379, on-line verze (<http://connection.ebscohost.com/content/article/1023336439.html?jsessionid=E89022128D4B2B64E4B62C8E2008107C.ehctc1>).

Andean countries put their discrepancies on hold and decide to try to salvage their negotiations with the EU, tisková zpráva Andského společenství ze 14.října 2008, on-line text (<http://www.comunidadandina.org/ingles/press/articles/efe14-10-08.htm>).

Avery, W.P.: *Oil, Politics and Economic Policy Making: Venezuela and the Andean Common Market*, *International Organization*, Vol 30, No 4, Autumn, 1976, pp. 541-571, on-line verze (<http://www.jstor.org/stable/2706372>).

Avery, W.P. – Cochrane, J.D.: *Innovation in Latin American Regionalism: The Andean Common Market*, *International Organization*, Vol 27, No 2, Spring, 1973, pp. 181-223, on-line verze (<http://www.jstor.org/stable/2706097>).

Baribeau, S.: *Chavez: Venezuela to withdraw from Andean Community of Nations*, on-line text (<http://www.venezuelanalysis.com/news/1706>).

Burges, S.W.: *Without Sticks or Carrots: Brazilian Leadership in South America During the Cardoso Era, 1992 – 2003*, *Bulletin of Latin American Research*, Vol 25, No 1, 2006, pp. 23-42, on-line verze (<http://www3.interscience.wiley.com/cgi-bin/fulltext/118728341/PDFSTART>).

Cardona, D.: *El ABC de UNASUR: Doce Preguntas y Respuestas*, *Revista de la Integración: La construcción de la Integración Suramericana*, No 2, Jul 2008, pp. 19-30, Lima,

- Secretaría General de la Comunidad Andina, on-line verze
(http://www.comunidadandina.org/public/revista_unasur.pdf).
- Casas Gragea, A. M.: *International Economic Policy in the New Regional Integration of the Americas: The Andean Community Case*, *Integration & Trade Journal*, Jan - Jun 2002, No. 16, on-line verze
(http://www.iadb.org/intal/aplicaciones/uploads/publicaciones/i_INTAL_IYT_16_2002_CasasGragea.Pdf).
- Clem, A.G.: *Latin American Culture, Identity, and Politics*, 2006, on-line text
(<http://www.andrewclem.com/LatinAmerica/Culture.html>).
- Cochrane, J. D.- Sloan, J. W.: *LAFTA and the CACM: A Comparative Analysis of Integration in Latin America*, *The Journal of Developing Areas*, Vol 8, No 1, Oct 1973, pp. 13-38, on-line verze (<http://www.jstor.org/stable/pdfplus/4190091.pdf>).
- Ehlers highlights consolidation of the CAN and EU opening in negotiation*, tisková zpráva Andského společenství ze 17.května 2008, on-line text
(<http://www.comunidadandina.org/ingles/press/articles/efe17-5-08a.htm>).
- Ferris, E.G.: *National Political Support for Regional Integration: The Andean Pact*, *International Organization*, Vol 33, No 1, Winter 1979, pp. 83-104, on-line verze
(<http://www.jstor.org/stable/pdfplus/2706595.pdf>).
- Gombala, I.: *Latinská Amerika ve světové ekonomice: Postavení a regionální ekonomická integrace v 90.letech*, Praha, VŠE 2000.
- Gregg, R.W.: *The UN Regional Economic Commissions and Integration in the Underdeveloped Regions*, *International Organization*, Vol 20, No 2, Spring 1966, pp. 208-232, on-line verze (<http://www.jstor.org/stable/2705779>).
- Grisanti, L. S.: *El nuevo interregionalismo trasatlántico: La asociación estratégica Unión Europea – América Latina*, Buenos Aires, INTAL 2004, on-line verze
(http://www.iadb.org/intal/aplicaciones/uploads/publicaciones/e_IECI_DD_04_2004_Grisanti.pdf).

- Haas, E.B. – Schmitter, P.C.: *Economics and Differential Patterns of Political Integration: Projections about Unity in Latin America*, International Organization, Vol 18, No 4, Autumn, 1964, pp. 705-737, on-line verze (<http://www.jstor.org/stable/2705528>).
- Hettne, B. – Inotai, A. – Sunkel, O. (eds.): *Globalism and the New Regionalism*, New York, Palgrave Macmillan 1999.
- Hirst, M. – Soares de Lima, M. R.: *Brazil as an intermediate state and Regional Power: action, choice and responsibilities*, International Affairs, Vol 82, No 1, Jan 2006, pp.21-40, on-line verze (<http://www.blackwell-synergy.com/doi/pdf/10.1111/j.1468-2346.2006.00513.x>).
- Hojman, D.E.: *The Andean Pact: Failure of a Model of Economic Integration?*, Journal of Common Market Studies, Vol 20, No 2, December 1981, pp. 139-160, on-line verze (<http://www.blackwell-synergy.com/doi/abs/10.1111/j.1468-5965.1981.tb00255.x>).
- McCarthy, D.M.P.: *International Economic Integration in Historical Perspective*, New York, Routledge 2006.
- Nogueira, U. - Taccone, J. J.: *Andean Report*, Buenos Aires, INTAL 2002, on-line verze (http://www.iadb.org/intal/aplicaciones/uploads/publicaciones/i-Andean_Report_1.pdf).
- Nogués, J.J. – Quintanilla, R.: *Latin America's Integration and the Multilateral Trading System*, in: De Melo, J. – Panagariya, A. (eds.): *New Dimensions in Regional Integration*, London, Cambridge University Press 1993.
- Oelsner, A.: *International Relations in Latin America: Peace and Security in the Southern Cone*, New York, London, Routledge 2005.
- Ramírez Díaz, K.: *Trade Relations between the European Union and Latin America, with Special Reference to MERCOSUR and the Andean Community*, Integration & Trade Journal, Jan – Jun 2002, No. 16, on-line verze (http://www.iadb.org/intal/aplicaciones/uploads/publicaciones/i_INTAL_IYT_16_2002_RamirezDiaz.Pdf).
- Rico Frontaura, V.: *La coordinación e la negociación conjunta de los países de la Comunidad Andina en el marco del ALCA y la OMC*, Buenos Aires, INTAL 2004, on-line verze

- (http://www.iadb.org/intal/aplicaciones/uploads/publicaciones/e_IECI_DD_01_2004_Rico.pdf).
- Salazar Zárata, V.: *La Convergencia entre la CAN y el MERCOSUR, y la naciente UNASUR: Luz al Final del Camino?*, Revista de la Integración: La construcción de la Integración Suramericana, No 2, Jul 2008, pp. 92-97, Lima, Secretaría General de la Comunidad Andina, on-line verze (http://www.comunidadandina.org/public/revista_unasur.pdf).
- Serbin, A.: *Venezuela, el Gran Viraje, and Regionalism in the Caribbean Basin*, in: Mace, G. – Thérien, J.-P. (eds.): *Foreign Policy and Regionalism in the Americas*, London, Lynne Rienner Publishers 1996.
- Schiff, M. – Winters, L.A.: *Regional Integration and Development*, Washington, World Bank – Oxford University Press 2003.
- Smith, P.H.: *Strategic Options for Latin America*, in: Tulchin, J.S. – Espach, R.H. (eds.): *Latin America in the New International System*, Boulder, Lynne Rienner Publishers 2001.
- Smith, P.H.: *Talons of the Eagle: Dynamics of U.S. – Latin American Relations*, 2.vydání, New York, Oxford, Oxford University Press 2000.
- Solón, P.: *Reflexiones a Mano Alzada sobre el Tratado de UNASUR*, Revista de la Integración: La construcción de la Integración Suramericana, No 2, Jul 2008, pp. 12-18, Lima, Secretaría General de la Comunidad Andina, on-line verze (http://www.comunidadandina.org/public/revista_unasur.pdf).
- St John, R.B.: *Peru: Atypical External Behavior*, in: Mace, G. – Thérien, J.-P. (eds.): *Foreign Policy and Regionalism in the Americas*, London, Lynne Rienner Publishers 1996.
- Suggett, J.: *Venezuela Proposes New Regional Currency During ALBA Summit*, on-line text (<http://www.venezuelanalysis.com/news/3994>).
- Teló, M. (eds.): *European Union and New Regionalism: Regional Actors and Global Governance in a Post-hegemonic Era*, Aldershot, Ashgate 2001.

Urban, L.: *Evropský vnitřní trh a příprava České republiky na začlenění*, Praha, Linde Praha 2002.

Vargas-Hidalgo, R.: *The Crisis of the Andean Pact: Lessons for Integration among Developing Countries*, Journal of Common Market Studies, Vol 17, No 3, March 1979, pp. 213-226, on-line verze (<http://www.blackwell-synergy.com/doi/abs/10.1111/j.1468-5965.1979.tb00619.x>).

7.2. DOKUMENTY

Acuerdo Marco para la Creación de la Zona de Libre Comercio entre la Comunidad Andina y el MERCOSUR, on-line verze (http://www.sice.oas.org/Trade/MRCSR/MeAnCo_s.asp).

Acuerdo de Integración Subregional Andino (Acuerdo de Cartagena), on-line verze (http://intranet.comunidadandina.org/IDocumentos/c_Newdocs.asp?GruDoc=14).

Acta de Guayaquil, on-line verze (http://intranet.comunidadandina.org/IDocumentos/c_Newdocs.asp?GruDoc=06).

Cusco Declaration, on-line verze (<http://www.comunidadandina.org/ingles/documentos/documents/cusco8-12-04.htm>).

Declaration of Quebec City, on-line verze (<http://www.summit-americas.org/Documents%20for%20Quebec%20City%20Summit/Quebec/Declaration%20of%20Quebec%20City%20-%20Eng%20-%20final.htm>).

EU Bilateral Trade and Trade with the World: Andean Community, DG Trade (http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113469.pdf).

Ministerial Declaration of Miami, on-line verze (http://www.comunidadandina.org/ingles/documentos/documents/ftaa_miami.htm).

Ministerial Declaration of San Jose, on-line verze (http://www.ftaa-alca.org/Ministerials/SanJose/SanJose_e.asp).

Protocolo de Trujillo, on-line verze (<http://www.comunidadandina.org/normativa/tratprot/trujillo.htm>).

Protocolo de Sucre, on-line verze

(<http://www.comunidadandina.org/normativa/tratprot/sucre.htm>).

Thirteenth Andean Presidential Council. Act of Carabobo, on-line verze

(<http://www.comunidadandina.org/ingles/documentos/documents/valencia24-6-01.htm>).

Tratado Constitutivo de la Unión de Naciones Suramericanas, on-line verze

(http://www.comunidadandina.org/unasur/tratado_constitutivo.htm).

7.3. INTERNETOVÉ STRÁNKY

ALADI – oficiální stránka

(<http://www.aladi.org/>).

ALCA – FTAA – ZLEA – oficiální stránka

(<http://www.ftaa-alca.org/>).

Andské společenství – oficiální stránka

(<http://www.comunidadandina.org/index.htm>).

Export.gov – Helping U.S. Companies Export

(http://www.export.gov/fta/fta_negotiation_andean.asp).

Karibské společenství – oficiální stránka

(<http://www.caricom.org>).

MERCOSUL/MERCOSUR – oficiální stránka

(<http://www.mercosur.int/msweb/>).

Office of the United States Trade Representative

(<http://www.ustr.gov>).

Portál Evropské Unie

(<http://europa.eu/>).

SICE – The OAS Foreign Trade Information System

(<http://www.sice.oas.org/>).

Sistema Económico Latinoamericano e del Caribe

(<http://www.sela.org/sela2008/>).

Středoamerický integrační systém – oficiální stránka

(<http://www.sica.int>).

Summits of the Americas Information Network

(<http://www.summit-americas.org/>).

UNASUR – oficiální stránka

(<http://www.comunidadandina.org/sudamerica.htm>).